

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

رسالہ آموزشی احکام

(مسائل پاکی و ناپاکی)

مطابق با فتاویٰ

فقیہ اہل البیت (ع) حضرت آیت اللہ العظمیٰ واعظ زادہ بہسودی (مدظلہ)

آنچه در این رساله شریفه آمده است فقط برای آموزش نبوده عمل به آن
مجزی و مبرئ ذمه است، انشاء الله تعالی.

دفتر نشر آثار حضرت آیت الله واعظ زاده بهسودی (مدظله)

کابل، جاده شهید مزاری (د^ه)، حوزه علمیه دارالمعارف اہلبیت (ع)

+۹۳(۰)۷۸۱۱۸۰۵۳۶

عنوان:	رساله آموزشی احکام (مسائل پاکی و ناپاکی)
نویسنده:	حضرت آیت الله العظمی واعظ زاده بهسودی (مدظله).
ناشر:	دفتر نشر آثار ...
برگ آرا:	علی عرفان
ویراستاران:	امیر محمد عرفانیان، مصطفی واعظ زاده و مجتبی حیدری
نوبت چاپ:	اول، بهار ۱۳۹۸ ه.ش.
تیراژ:	۱۰۰۰ نسخه.
محل چاپ:	نشر واژه
قیمت:	۵۰ افغانی یا معادل آن.

تمام حقوق (انتشار، چاپ و ...) این اثر مربوط به دفتر نشر آثار می باشد!

مرکز پخش:

دفتر نشر آثار ...

+۹۳(۰)۷۸۴۸۷۷۸۷۷

فهرست

۱۵	اشاره
۱۷	تذکرات صاحب رساله
۲۱	درس اول
۲۱	اقسام آبها
۲۳	درس دوم
۲۳	آب قلیل
۲۵	درس سوم
۲۵	آب کُر
۲۷	درس چهارم
۲۷	آب جاری
۲۹	درس پنجم
۲۹	آب باران

۳۱	درس ششم
۳۱	آب چاه
۳۳	درس هفتم
۳۳	فاصله‌ی چاه‌ها
۳۵	درس هشتم
۳۵	آب صنعتی
۳۷	درس نهم
۳۷	آب نابع غیر جاری
۳۹	درس دهم
۳۹	آب مشتبه
۴۱	درس یازدهم
۴۱	آب مضاف
۴۳	درس دوازدهم
۴۳	مطهرات (۱)
۴۵	درس سیزدهم
۴۵	مطهرات (۲)
۴۷	درس چهاردهم
۴۷	مطهرات (۳)
۴۹	درس پانزدهم
۴۹	مطهرات (۴)
۵۱	درس شانزدهم
۵۱	احکام پاکی و ناپاکی
۵۳	درس هفدهم
۵۳	استعمال ظروف طلا و نقره
۵۵	درس هجدهم
۵۵	ناپاکیها (نجاست)
۵۷	درس نوزدهم
۵۷	استثنائات ناپاکیها
۵۹	درس بیستم

۵۹ منی و خون
۶۱ درس بیست و یکم
۶۱ مردار یا میتة
۶۳ درس بیست و دوم
۶۳ سگ و خوک
۶۵ درس بیست و سوم
۶۵ شراب و فحشاء
۶۷ درس بیست و چهارم
۶۷ کفر اعتقادی
۶۹ درس بیست و پنجم
۶۹ اقسام کفّار (۱)
۷۱ درس بیست و ششم
۷۱ اقسام کفّار (۲)
۷۳ درس بیست و هفتم
۷۳ اقسام کفّار (۳)
۷۵ درس بیست و هشتم
۷۵ کفّار حکمی
۷۷ درس بیست و نهم
۷۷ اسلام و کفّار
۷۹ درس سی ام
۷۹ احکام متفرّقه
۸۱ درس سی و یکم
۸۱ نجاست معفوّه (۱)
۸۳ درس سی و دوم
۸۳ نجاست معفوّه (۲)
۸۵ درس سی و سوم
۸۵ نجاست معفوّه (۳)
۸۷ درس سی و چهارم

۸۷ نجاست مغفوة (۴)
۸۹ درس سی و پنجم
۸۹ طُرق ناپاکی (۱)
۹۱ درس سی و ششم
۹۱ طرق ناپاکی (۲)
۹۳ درس سی و هفتم
۹۳ جاهایی که پاکی شرط است
۹۵ درس سی و هشتم
۹۵ نماز و ناپاکی
۹۷ درس سی و نهم
۹۷ نماز و لباس ناپاک
۹۹ درس چهلم
۹۹ مسجد و ناپاکی
۱۰۱ درس چهل و یکم
۱۰۱ چگونگی تطهیر
۱۰۳ درس چهل و دوم
۱۰۳ مساجد غصبی و معابد
۱۰۵ درس چهل و سوم
۱۰۵ مسجد و نجاسات انجس
۱۰۷ درس چهل و چهارم
۱۰۷ آب کشیدن
۱۰۹ درس چهل و پنجم
۱۰۹ آب دهان سگ و خوک
۱۱۱ درس چهل و ششم
۱۱۱ چگونگی تطهیر (۱)
۱۱۳ درس چهل و هفتم
۱۱۳ چگونگی تطهیر (۲)
۱۱۵ درس چهل و هشتم
۱۱۵ چگونگی تطهیر (۳)

۱۱۷	درس چهل و نهم
۱۱۷	احکام محاضر
۱۱۹	درس پنجاهم
۱۱۹	میّت انسان
۱۲۱	درس پنجاه و یکم
۱۲۱	شوینده میّت انسان
۱۲۳	درس پنجاه و دوّم
۱۲۳	حنوط میّت انسان
۱۲۵	درس پنجاه و سوّم
۱۲۵	کفن میّت انسان
۱۲۷	درس پنجاه و چهارم
۱۲۷	هزینه کفن میّت
۱۲۹	درس پنجاه و پنجم
۱۲۹	مستحبات کفن میّت
۱۳۱	درس پنجاه و ششم
۱۳۱	مکروهات کفن میّت
۱۳۳	درس پنجاه و هفتم
۱۳۳	هر دو جریده
۱۳۵	درس پنجاه و هشتم
۱۳۵	نماز بر میّت
۱۳۷	درس پنجاه و نهم
۱۳۷	صورت تفصیلی نماز
۱۳۹	درس شصتم
۱۳۹	احکام نماز میّت
۱۴۱	درس شصت و یکم
۱۴۱	آداب نماز میّت
۱۴۳	درس شصت و دوّم
۱۴۳	احکام متفرقه نماز میّت
۱۴۵	درس شصت و سوّم

۱۴۵	دفن میت
۱۴۷	درس شصت و چهارم
۱۴۷	جواز نیش
۱۴۹	درس شصت و پنجم
۱۴۹	احکام دفن
۱۵۱	درس شصت و هشتم
۱۵۱	سایر احکام دفن
۱۵۳	درس شصت و هفتم
۱۵۳	تشییع میت
۱۵۵	درس شصت و هشتم
۱۵۵	مسایل متفرقه میت (۱)
۱۵۷	درس شصت و نهم
۱۵۷	مسایل متفرقه میت (۲)
۱۵۹	آثار چاپ شده

در این مجموعه گرانسنگ (رساله آموزشی احکام) که عناوینی چون: اقسام آبها، مطهّرات، نجاسات، چگونگی تطهیر، میت انسان و احکام مربوط به کفن و دفن توسط فقیه اهل البیت^(ع) و اسلام‌شناس معاصر حضرت آیت الله العظمی واعظ زاده بهسودی (مدظله) استنباط و سپس تدریس شده گردآوری شده است.

در رساله‌های آموزشی معظم‌له تا کنون تحت عناوین ذیل به چاپ رسیده است:

- ۱- مسائل نماز.
- ۲- مسائل پاکی و ناپاکی.
- ۳- مسائل وصیت.
- ۴- مسائل بانوان.
- ۵- مسائل حقوق.
- ۶- مسائل مضاربه و شرکته‌ها.
- ۷- مسائل خرید، فروش و اختیارات.
- ۸- مسائل خمس.
- ۹- مسائل هبه و تملیک.

۱۰- مسائل زکات.

۱۱- مسائل جمعه و جماعت.

۱۲- مسائل تقلید.

۱۳- مناسک حج.

۱۴- آداب حج.

۱۵- مسائل روزه.

رساله‌های آموزشی را می‌توان در مدارس، مکاتب و سایر اماکن آموزشی به عنوان یک منبع علمی تدریس و مورد استفاده قرار داد، روش رساله‌های آموزشی بوده طوریکه پرسش و پاسخی در آخر هر درس بحث گزینه‌ی کمکی برای بهتر یادگیری خوانندگان در نظر گرفته شده است.

دفتر نشر آثار مفتخر است که آثار گران‌بهای معظم‌له را در اختیار مؤمنین قرار می‌دهد و قابل ذکر می‌داند که این رساله‌ها نه فقط برای آموزش که عمل به آن مجزی و مبرئ ذمه است.

انشاء الله تعالی

دفتر نشر آثار

تذکرات صاحب رساله

- ۱- احتیاط‌هایی که در این رساله شریفه عملیه بکار رفته چنانچه قبل یا بعد از آن فتوایی ذکر شده باشد، احتیاط‌های "مستحب" است و می‌توان ترک نمود و ترک آن در حقیقت ترک اولی است نه ترک فتوی.
- ۲- احتیاط‌هایی که نه قبل از آن فتوای ذکر شده و نه بعد از آن احتیاط‌های "مطلق" یا "واجب" است که نمی‌توان ترک نمود و ترک آن در حقیقت ترک فتوی است نه ترک اولی.
- ۳- در جاهایی که واژه‌ی "مشکل است" یا "اشکال دارد" یا "محل تأمل است" آمده حکم احتیاط "مستحب" را دارد که عمل به آن حتمی نیست بلکه می‌توان ترکش نمود و ترک آن در حقیقت ترک اولی و فعل آن در حقیقت فعل اولی است.
- ۴- در جاهایی که آمده است: "مشهور چنین گفته ولی نظر اینجانب چنین است" حکم احتیاط "مطلق" یا "واجب" را دارد که مقلدین بایستی از مشهور عبور کنند.
- ۵- جاهایی که آمده است: "حکم عقل چنین است" یا "واجب عقلی است" منظور این است که عمل یا ترک آن حسب موارد مستحسن است ولی مشروع بودن آن ثابت نیست، چه اینکه: ممکن است عملی یا ترک آن هم معقول و هم مشروع باشد و ممکن است معقول باشد ولی مشروع نباشد و ممکن است مشروع باشد ولی به ظاهر نامعقول جلوه کند اما حکم ظاهری عقلی در مخالفت باشرع متبع نیست.
- ۶- آنچه از استصحاب در این رساله شریفه عملیه آمده است بر اساس قاعده "تسامح در ادله سنن" بوده حکم رجحان و اولویت را دارد و ممکن است این قاعده نزد برخی فقهاء ثابت نباشد که نزد آنان حکم ثواب و رجاء را

دارد، همین حکم است در مورد کراهتها که ترکش نزد اینجانب حسب این قاعده از باب اولویت ترک و رجحان آن است نه از باب ثواب یا رجاء ترک.

۷- "لازم است" یا "بایستی" در این رساله شریفه حکم وجوب را دارد و عکس آن حکم حرمت را و "می توان" یا "می تواند" حکم جواز یا اباحه را افاده می نماید.

۸- آنچه در این رساله شریفه آمده است فقط برای آموزش نبوده عمل به آن مجزئ و مبرئ ذمه است، انشاء الله تعالی.

کابل، حاج واعظ زاده بهسودی

❖ مسائل پاکى و ناپاکى

درس اول

اقسام آبها

مسئله اول: آب در یک تقسیم کلی به دو قسم تقسیم می‌شود:

م-۱- آب "مطلق" مانند هر آب معمولی که پسوند نمی‌طلبد.

م-۲- آب "مضاف" مانند آب انار، آب گل و... که پسوند می‌طلبد.

مسئله دوم: آب مطلق در یک تقسیم دیگر باز هم به دو قسم تقسیم

می‌شود:

۱- آبی که دارای "ماده" وجوشش می‌باشد (نابع است)

۲- آبی که دارای "ماده" وجوشش نمی‌باشد (نابع نیست)

مسئله سوم: قسم دوم آب مطلق باز هم به دو قسم تقسیم می‌شود:

۱- آبی که مقدارش بحد کُر نمی‌رسد قسماً "آب قلیل" گفته می‌شود.

۲- آبی که مقدارش بحد کُر می‌رسد قسماً "آب کُر" گفته می‌شود.

مسئله چهارم: قسم اول آب مطلق که ماده وجوشش دارد اقسام دیگری

هم دارد که بترتیب می‌آوریم:

۱- آب گُر (یا روی زمینی مانند: آب چشمه و کاریز) که مقدار آن را بعداً مشخص می‌کنیم.

۲- آب جاری (یا روی زمینی) مانند: آب چشمه و کاریز

۳- آب باران که از ابرهای باران‌زا سرازیر می‌شود.

۴- آب چاه یا زیرزمینی که توسط حفّاری و دلو استفاده می‌شود.

۵- آب صنعتی که از طریق نل کشی به منبع متصل می‌باشد، در شهر باشد یا غیر شهر، تصفیه شده باشد یا تصفیه نشده باشد.

۶- آب نابع غیر جاری.

۷- آب مشتبه به یکی از اقسام آبهای ذکر شد.

مسئله پنجم: هر کدام از این آبها احکام مخصوص به خود را دارد که در دروس آینده بحث می‌شود.

تمرین درس اول

۱- تقسیم نخست آب را بنویسید.

۲- تقسیم دیگر آب را بنویسید.

۳- قسم دوم آب مطلق را بنویسید.

۴- قسم یکم آب مطلق را بنویسید.

۵- اصطلاحات گُر و نابع را توضیح دهید.

آب قلیل

مسئله اول: آب قلیل که مقدارش بحد گُر نمی‌رسد مثل آب آفتابه اعتصام نداشته منفعل می‌شود، یعنی به محض ملاقات با نجس ولو به یک طرف آن نجس می‌شود و احوط در متنجنس نیز حکم چنین است.

مسئله دوم: آب قلیل در صورتی که با فشار از بالآ به پایین روی نجس اصابت کند قسمت ملاقات به بالآ نجس نمی‌شود.

مسئله سوم: آب قلیل در صورتی که با فشار از پایین به بالآ به نجس اصابت کند از قسمت ملاقات به پایین نجس نمی‌شود.

مسئله چهارم: اگر با آب قلیل چیزهایی را بشوید که با یک بار آب کشیدن پاک می‌شود در صورتی که عین نجاست در آن دیده نشود چنین غُساله‌ای پاک است اما چیزهایی که با دوبار آب کشیدن پاک می‌شود غُساله‌ی اول آن نجس و غساله دوم آن پاک است.

مسئله پنجم: اگر آب قلیل را برای برطرف کردن عین نجاست استفاده نماید غسل آن نجس است و اماّ غسله‌ی آب قلیلی که به آن مخرج بول یا غائط را می‌شویند که اصطلاحاً آب استنجاّ گفته می‌شود با پنج شرط زیر پاک است.

۱- بو، رنگ یا مزه نجاست را نگرفته باشد.

۲- نجاستی از بیرون به آن نرسیده باشد.

۳- نجاستی از درون مثل خون با بول یا غائط بیرون نشده باشد.

۴- ذره‌های غائط در آب پیدا نباشد.

۵- نجاست متعدّیه یعنی بیشتر از حد معمول نجاست به اطراف مخرج نشر نکرده باشد.

تمرین درس دوّم

۱- آب قلیل اعتصام ندارد یعنی چه؟

۲- آب قلیل با فشار چگونه حکمش فرق می‌کند؟

۳- حکم غسله‌ها در مسئله چهارم را توضیح دهید.

۴- حکم غسله‌ی آب قلیل در قبال زوال عین نجاست چیست؟

۵- آب استنجاّ چه حکم دارد؟

آب کُر

مسئله اول: آب کُر مقدار آبی است که از نظر "مساحت" به چهل و دو وجب و هفت هشتم آن و یا چهل سه وجب و کسر ثمن (یک هشتم) از آن می‌رسد، یعنی: ظرفی که طول، عرض و عمق آن هر کدام سه وجب و نیم متعارف باشد مساحت کُر را تشکیل می‌دهد.

مسئله دوم: آب کُر مقدار آبی است که از نظر "وزن" به ۳۷۷ کیلو و ۴۱۹ گرام می‌رسد و بعضی فقهاء ۳۸۴ کیلوگرام و بعضی دیگر قریب ۳۹۹ کیلوگرام و بعضی دیگر قریب ۳۷۷ کیلوگرام گفته‌اند و بعضی گفته‌های دیگر نیز ممکن است موجود باشد، لکن به نظر این جانب مساحت همان است که در صدر قرار گرفت و بحساب سیر کابل چیزی بیشتر از ۵۳ سیر می‌شود.

مسئله سوّم: آب کُر اعتصام داشته منفعل نمی‌شود، یعنی: در ملاقات با نجس، نجس نمی‌شود آلا با تغییر اوصاف سه‌گانه آن (بو، رنگ و مزه) آن هم به سبب ملاقات به سبب مجاورت و نه به سبب شی غیر نجس.

مسئله چهارم: کُر بودن از سه راه ثابت می‌شود:

۱- خود انسان یقین یا اطمینان کند.

۲- دو مرد عادل یا یک عادل با یک ثقه خبر دهد.

۳- کسی که آب در اختیار اوست خبر دهد که کُر است و از قول او اطمینان حاصل شود.

مسئله پنجم: آب قلیل متصل به کُر حکم کُر را دارد و اگر آب بیشتر از کُر به سبب عین نجاست تغییر کند لکن باقی‌مانده کُر باشد باز هم پاک است و پاک کننده و انسان که شک دارد در آبی که قبلاً کُر بوده باز هم محکوم به کُریت است ولی در عکس آن محکوم به کُریت نیست.

تمرین درس سوّم

۱- مساحت کُر را معلوم کنید.

۲- وزن کُر را معلوم کنید.

۳- اعتصام و حکم تغییرات را بیان کنید.

۴- راه اثبات کُریت را بیان کنید.

۵- محتوای مسئله پنجم را بیان کنید.

درس چهارم

آب جاری

مسئله اول: آب جاری از نوع آبهای روی زمینی بوده جریان دارد لکن مقدار آن معلوم نیست، مانند: آب چشمه‌ها، کاریزها، رودخانه‌ها و نهرها.

مسئله دوم: آب جاری حکم آب گُر را دارد حتی در صورتی که از نظر مقدار کمتر از گُر باشد آلا با تغییر اوصاف ثلاثه آن به اوصاف نجاست عینیّه.

مسئله سوم: چشمه‌ای که در زمستان می‌خشکد ولی در بهار و تابستان می‌جوشد در فصل جوشش حکم آب جاری را دارد.

مسئله چهارم: آبهای ایستاده کنار نهرها در صورت اتصال موازی حکم آب جاری را دارد و در صورتی که آب ایستاده‌ی کمتر از گُر بالا واقع شده باشد و از طریق سوراخی با آب نهر پایین متصل باشد احتیاط دارد.

مسئله پنجم: آبهای جاری که مقدار آن کمتر از حد گُر باشد لکن با فشار به پایین بریزد در ملاقات با نجس قسمت بالآ نجس نمی‌شود.

تمرین درس چهارم

- ۱- آب جاری را تعریف کرده مثال بزنید.
- ۲- آب جاری کمتر از گُر حکمش چیست؟
- ۳- آبهای ایستاده کنار نهر حکمش چیست؟
- ۴- آب چشمه‌های فصلی حکمش چیست؟
- ۵- آب جاری با فشار به پایین حکمش چیست؟

آب باران

مسئله اول: آب باران آبی است که از ابرهای باران‌زا سرازیر می‌شود و حکم آن حکم آب جاری است که هم پاک و طاهر است و هم مطهر و پاک کننده.

مسئله دوم: آب باران تا هر قسمت از فرش یا لباس یا زمین برسد نجاست را زایل می‌کند مادامی که جریان باران قطع نباشد ولی بعد از قطع باران حکم فوق را ندارد و رسیدن نم نیز کافی نیست.

مسئله سوم: هرگاه باران روی چیزی نجس اصابت کند و ترشح نماید چنانچه قطرات اوصاف ثلاثه نجاست را بخود نگرفته باشد پاک است.

مسئله چهارم: هرگاه باران بر سقف نجس ببارد و از زیر آن تقاطر کند مادامی که باران جریان دارد قطرات زیر سقف پاک است ولو این که آن نجس عین باشد لکن بعد از قطع باران احتیاط در نجاست عینیّه اجتناب و در نجاست غیر عینیّه اجتناب نیست.

مسئله پنجم: هرگاه بر لباس یا فرش نجس باران ببارد و از آن طرفش بیرون شود نیاز به فشار دادن نبوده پاک می‌شود ولی دو سه قطره کفایت نمی‌کند.

تمرین درس پنجم

- ۱- حکم آب باران را مشخص کنید.
- ۲- حکم آب باران در قبال اشیاء نجس چیست؟
- ۳- حکم ترشحات آب باران از نجاست چیست؟
- ۴- حکم تقاطر باران از زیر سقف نجس چیست؟
- ۵- حکم اشیاء قابل فشار دادن در قبال باران چیست؟

آب چاه

مسئله اوّل: آب چاه آبی است که از زمین می جوشد لکن جریان ندارد، یعنی: اگر آب چاه را بکشد جای آن پُر می شود و اگر نکشد علاوه نمی گردد چنین آبی به حکم جاری است و اعتصام دارد.

مسئله دوّم: آب چاه حتی اگر کمتر از گُر باشد مادامی که اوصاف ثلاثه آن (رنگ، بو و مزه) تغییر نکند پاک است و منظور از تغییر، تغییر فی الجمله است نه تغییر بالجمله، یعنی: هرگاه رنگ آب چاه با تماس با خون زرد شود نجس می شود و لازم نیست سرخ شود.

مسئله سوّم: هرگاه نجاستی بیرونی مانند خون مثلاً در چاه بریزد و رنگ آب را تغییر دهد و بعد از مدتی از بین برود چه از راه جوشش و غلبه آب پاک باشد یا از راه های دیگر پاک می شود.

مسئله چهارم: منزوحاتی که در کتب مفصل مانند لمعه دمشقیّه آمده در صورت افتادن چیزی در آن مستحب است نه فتوی، زیرا؛ به نظر فقهای معاصر و متأخرین آب چاه به حکم آب جاری است و منفعل نمی‌شود الا با تغییر اوصاف ثلاثه آن لکن از نظر فقهاء پیشین آب چاه به حکم آب قلیل بود و منفعل می‌شد.

مسئله پنجم: برکه‌های کمتر از گُر حکم چاه را ندارد اگر چه در آن آب باران جمع شده باشد چون بدون ماده است، بلی در حال جریان باران حکم آب جاری را دارد لکن با قطع باران از حکم آب جاری می‌افتد.

تمرین درس ششم

- ۱- آب چاه را تعریف کرده حکمش را بگویید.
- ۲- منظور از تغییر کدام تغییر است؟ توضیح دهید.
- ۳- حکم ملاقات نجاست خارجیّه با آب چاه را بیان کنید.
- ۴- حکم منزوحات چاه را بیان کنید.
- ۵- برکه‌های کمتر از گُر چه حکم دارد؟

فاصله‌ی چاه‌ها

مسئله اول: لازم است چاه آب از چاهی که نجاست را در آن می‌ریزند دور باشد و در شریعت فاصله‌های معین ذکر شده است تا آب آشامیدنی از هر گونه آلودگی در امان باشد.

مسئله دوم: ممکن است ته چاه آب از ته چاه نجاست بالاتر یا پایینتر و یا مساوی باشند.

مسئله سوم: ممکن است چاه آب با چاه نجاست در زمین سخت حفر شده باشد و ممکن است در زمین سست.

مسئله چهارم: ممکن است جهت چاه آب با چاه نجاست جهت شمال و جنوب باشد یا جهت شرق و غرب، مجموع این صورتهای بیست و چهار صورت می‌شود که از ضرب چهار در شش حاصل می‌شود.

مسئله پنجم: در چهار صورت (زمین سخت و ته چاه آب بالاتر، زمین سخت و ته چاه پایینتر، زمین سخت و عمق چاه مساوی، زمین سست و ته چاه آب بالاتر) فاصله بایستی از پنج ذراع و در دو صورت (زمین سخت و عمق هر دو مساوی، زمین سست و ته چاه نجاست بالاتر) فاصله بایستی از هفت ذراع کمتر نباشد و بحساب جهات اربعه (شرق، غرب، شمال و جنوب) بایستی فاصله شمال و جنوب هفت ذراع فاصله شرق و غرب باشد پنج ذراع باشد.

تمرین درس هفتم

- ۱- حکم در فاصله‌ی بین چاه‌ها چیست؟
- ۲- صور مسئله دوم را شرح دهید.
- ۳- صور مسئله سوم را شرح دهید.
- ۴- صور مسئله چهارم را شرح دهید.
- ۵- حکم فاصله‌ها را در زمینه صور مشخص کنید.

آب صنعتی

مسئله اوّل: آبهایی که از طریق نل و لوله در شهرها یا دهات به خانه‌ها یا آخور حیوانات یا مزارع و باغات توزیع می‌شود آب صنعتی گفته می‌شود چه تصفیه شده باشد یا نشده باشد.

مسئله دوّم: آبهای صنعتی با انداختن کلورین در آن اگر چه مدتی مضاف می‌شود لکن بزودی ناپدید شده از حکم مضاف خارج می‌شود.

مسئله سوّم: آبی که از طریق شاورهای حمام بصورت متصل می‌ریزد مادامی که به منبع منازل بقدر کُر یا منبع شهر وصل باشد حکم آب جاری را داشته اعتصام دارد، اما در صورتی آب از شاور تقاطر نماید حکم آب قلیل را دارد اگر چه به منبع وصل باشد.

مسئله چهارم: آبهای منبع یا انبار که توسط شناور هدایت شده قطع و وصل می‌شود در صورتی که بعد از قطع بقدر گُر باشد منفعَل نمی‌شود و اشیاء نجس را پاک می‌کند و اگر بقدر گُر نباشد به حکم آب قلیل است و از این قبیل است آب حوضچه‌های حمام که در قدیم رسم بود.

مسئله پنجم: اگر منبع از گُر کمتر باشد لکن توسط پمپهای بسیار قوی با فشار از نوک سوزنی مثلاً بخارج پرتاب شود چنانکه در موترشویها مرسوم است با ملاقات نجس اصل منبع نجس نمی‌شود و فقط از ساحه ملاقات به بعد نجس است.

تمرین درس هشتم

- ۱- آب صنعتی را تعریف کرده توضیح دهید.
- ۲- کلورین در آب صنعتی تغییر ایجاد می‌کند یا خیر؟
- ۳- آب شاور حمام در کدام صورت قلیل و در کدام صورت گُر است؟
- ۴- منابع یا انبارهای شناوری حکمش چیست؟
- ۵- منابع کمتر از گُر لکن بافشار قوی حکمش چیست؟

آب نابع غیر جاری

مسئله اول: آبی که از زمین می‌جوشد و ماده دارد لکن در روی زمین جریان ندارد به حکم آبهای روی زمینی بوده اعتصام دارد و منفعل نمی‌شود و اصطلاحاً نابع غیر جاری گفته می‌شود.

مسئله دوم: آب نابع غیر جاری از نظر موضوع نه آب چاه بحساب می‌آید چون از آبهای زیرزمینی نیست و نه بحساب آب جاری چون جریان ندارد لکن از نظر حکم به هر دو ملحق می‌شود، یعنی مانند: چاه و جاری، پاک و پاک کننده است.

مسئله سوم: تغییر اوصاف ثلاثه (رنگ، بو و مزه) در آب نابع غیر جاری نیز مطرح است آنهم تغییر فی الجملة نه بالجمله چنانکه قبلاً گفته شد که با تغییر به اوصاف نجاست نجس می‌شود و با زوال آن نجاست زائل می‌گردد.

مسئله چهارم: اگر آب نابع غیر جاری بر اثر مجاورت یکی از اوصاف ثلاثه‌اش تغییر نماید موجب نجاستش نمی‌شود، تغییر باید بر اثر تماس و مباشرت باشد نه بر اثر مجاورت.

مسئله پنجم: اگر آبی که قبلاً جوشش داشته ولی جاری نبوده بعداً شک کند که آیا از جوشش مانده یا خیر؟ بگویند که از جوشش نمانده محکوم به آب جاری و آب چاه است.

تمرین درس نهم

- ۱- آب نابع غیر جاری را تعریف کرده توضیح دهید.
- ۲- آب نابع غیر جاری از نظر حکم و موضوع چگونه است؟
- ۳- تغییر در آب نابع غیر جاری چگونه است؟
- ۴- حکم تغییر مجاورتی با تغییر مباشرتی چگونه است؟
- ۵- در صورت شک از نبعان آب نابع غیر جاری حکم چیست؟

آب مشتبه

مسئله اول: آبی که ماهیت و عنوان آن معلوم نباشد آب "مشتبه" گفته می‌شود و موارد اشتباه زیاد است و هر کدام حکم مخصوص به خود را دارد که بترتیب می‌آوریم:

۱- اگر آب مطلق با آب مضاف مشتبه شده باشد طوری که عنوان آن را نه مطلق می‌توان گفت و نه مضاف، با چنین آبی می‌توان رفع نجاست و رفع حدث نمود طوری که اول با یکی بشوید یا وضو و غسل انجام دهد و سپس با دیگری که در نتیجه پاکی و طهارت حاصل می‌شود.

۲- اگر آب مباح با آب غصبی مشتبه شود طوری که نه جداً مباح گفته شود و نه غصبی در چنین آبی تصرف نمی‌توان کرد لکن رفع نجاست می‌شود ولی رفع حدث نمی‌شود، یعنی می‌شود شی نجسی را آب کشید لکن وضو یا غسل نمی‌شود.

۳- اگر اطراف شبهه غیر محصوره باشد مثل این که یکی از دهها یا صدها آفتابه نجس یا غصبی یا مضاف باشد در این صورت می‌توان از یکی از اطراف شبهه در مورد رفع خبث و حدث استفاده کرد و احتیاط هم در آن واجب نیست.

۴- اگر اطراف شبهه محصوره باشد مثل این که یکی از ده آفتابه مثلاً نجس یا غصبی یا مضاف باشد با چنین آفتابه‌ها نمی‌شود رفع خبث یا رفع حدث کرد و اجتناب از تمام اطراف شبه واجب است.

۵- اگر یک طرف شبهه از محل ابتلا خارج باشد مثل این که مکلف می‌داند که یا این آفتابه نجس شده یا این ظرف پُر از روغن، در این جا که مکلف با روغن نمی‌شود وضو یا غسل انجام دهد در چنین جایی نیز اجتناب کند.

تمرین درس دهم

- ۱- شبهه را تعریف کرده توضیح دهید.
- ۲- در اشتباه مطلق با مضاف حکم چیست؟
- ۳- در اشتباه مباح با غصبی حکم چیست؟
- ۴- در شبهه غیر محصوره حکم چیست؟
- ۵- در خروج احد اطراف شبهه از محل ابتلا حکم چیست؟

آب مضاف

مسئله اول: آبی که نشود بدون پسوند به آن آب اطلاق نمود بلکه محتاج چیزی باشد که بسوی آن اضافه شود، مانند: آب انار، آب گل، آب تربوز و... آب "مضاف" گفته می‌شود.

مسئله دوم: آب مضاف اعتصام نداشته به محض ملاقات با نجاست منفعّل می‌شود، قلیل باشد یا کثیر، وضو و غسل نیز با آن باطل است.

مسئله سوم: اگر آب مضاف با فشار به طرف بالآ یا پایین فواره نماید با ملاقات با نجاست تمام آن نجس نمی‌شود فقط از قسمت ملاقات با نجس به آن طرف نجس می‌شود.

مسئله چهارم: آب مضاف نجس با ملاقات آب باران یا سایر آبهای مطلق پاک نمی‌شود الا این که به سبب غلبه از حالت مضاف بودن خارج شود.

مسئله پنجم: سایر مایعات نظیر: روغن، تیل، شیر، سرکه، عسل و... در حکم آب مضاف بوده با اندک ملاقات با نجس منفعل می شود ولو این که به اندازه گُر یا بیشتر از گُر هم باشد.

تمرین درس یازدهم

- ۱- آب مضاف را تعریف کرده توضیح دهید.
- ۲- حکم آب مضاف در قبال ملاقات با نجس چیست؟
- ۳- حکم آب مضاف با فشار بعد از ملاقات چیست؟
- ۴- حکم آب مضاف نجس با آب مطلق چیست؟
- ۵- سایر مایعات چه حکم دارد؟ مثال بزنید.

درس دوازدهم

مطهرات (۱)

مسئله اوّل: مطهرات عبارت از پاک کننده‌هاست و آنها سیزده فقره زیراند، مانند: ۱. آب ۲. زمین ۳. آفتاب ۴. استحاله ۵. انقلاب ۶. انتقال ۷. اسلام ۸. تبعیت ۹. ازاله عین نجاست ۱۰. غایب شدن مسلمان ۱۱. استبراء حیوان جلال ۱۲. خارج شدن خون متعارف از ذبیحه ۱۳. سنگ یا کهنه استنجا که هر کدام اینها تحت شرایطی که بعداً توضیح داده می‌شود مطهر است.

مسئله دوّم: "آب" با شرایط زیر مطهر است:

- ۱- خود آب پاک باشد.
- ۲- بعد از شستن به اطلاق خود باقی بماند.
- ۳- در حین شستن اوصاف ثلاثه نجاست را به خود نگیرد.
- ۴- از نظر عرف شستن صادق بوده آب بر نجس غلبه کند.
- ۵- عین نجاست قبل از شستن یا در حین آن بر طرف شود.

مسئله سوّم: "زمین"، کف پا یا ته کفش یا عصا را با شرایط زیر پاک

می‌کند:

- ۱- خود زمین پاک باشد.

- ۲- عین نجاست یا قبلاً و یا بر اثر راه رفتن زایل شود.
 - ۳- پشت پا، زانوها و دست و پای مصنوعی شامل نیست.
 - ۴- راه رفتن بر فرش و حصیر راه رفتن بر زمین محسوب نمی‌شود.
 - ۵- شک در طهارت زمین اعتبار ندارد الا این که سابقه آن نجاست باشد.
- مسئله چهارم:** "آفتاب"، ظاهر زمین، ساختمان و هر چه به آن متصل است، گیاهان، درختان، میوه‌جات و... با شروط زیر پاک کننده است:
- ۱- اشیاء تر باشد و بر اثر تابش آفتاب خشک شود.
 - ۲- عین نجاست قبل از تابش خورشید برطرف شده باشد.
 - ۳- قیر، سفال و چیزهایی که از زمین کنده شده و ماهیتش تغییر کرده استثناء است.
 - ۴- باطن اشیاء هر گاه خیس باشد و بر اثر تابش خشک شود نیز پاک می‌شود.

تمرین درس دوازدهم

- ۱- مطهرات را معنی کرده بشمارید.
- ۲- آب با چند شرط پاک کننده است بشمارید.
- ۳- زمین با چند شرط پاک کننده است بشمارید.
- ۴- آفتاب با چند شرط پاک کننده است بشمارید.
- ۵- چه چیز از زمین استثناء شده بشمارید.

مطهرات (۲)

مسئله اول: اگر حقیقت چیز نجس یا متنجس به کلی تغییر ماهیت دهد و چیز دیگر شود اصطلاحاً "استحاله" گفته شده پاک می‌شود، مانند: خاکستر شدن چوب نجس، بخار شدن آب نجس، حیوان شدن نطفه، نمک یا خاک شدن سگ یا مرده حیوان، کرم شدن گوشت نجس و ...

مسئله دوم: آب نجسی را که حیوان حلال گوشت می‌خورد با تبدیل شدن آن به بول، عرق یا آب دهان حیوان پاک می‌شود.

مسئله سوم: غذای نجس یا متنجسی که تبدیل شود به شیر، گوشت یا آب دهان حیوان حلال گوشت پاک می‌شود.

مسئله چهارم: گیاهانی که از آب نجس و کود نجس تغذیه کرده، سیراب شده و رشد نموده پاکند.

مسئله پنجم: گلی که سفال می‌شود یا سنگی که آهک یا گچ می‌شود یا چوبی که ذغال می‌شود چون بر اثر آتش و حرارت تغییر حالت می‌دهد پاک نمی‌شود.

تمرین درس سیزدهم

- ۱- استحاله را تعریف کرده مثال بزنید.
- ۲- حکم عرق حیوان حلال گوشت از آب نجس چیست؟
- ۳- حکم شیر حیوان حلال گوشت از غذای نجس چیست؟
- ۴- حکم گیاهان رشد کرده از آب و کود نجس چیست؟
- ۵- حکم سفال، گچ، ذغال و آهک چیست؟

مطهرات (۳)

مسئله اول: "انقلاب" نیز موجب طهارت است؛ مانند: تبدیل شراب به سرکه چه به خودی خود باشد یا به سبب چیز دیگر و ظرفش نیز به طبع سرکه پاک می‌شود لکن نجاست دیگری اگر داشته پاک نمی‌شود.

مسئله دوم: "انتقال" نیز موجب طهارت است؛ مانند: انتقال خون انسان با حیوان به بدن پشه، کیک، شپش یا قی هوام جسد طوری که جز بدن او شود و در غیر این صورت مانند: مکیدن زالو موجب طهارت نبوده نجس می‌باشد.

مسئله سوم: "اسلام" نیز موجب طهارت است؛ مانند: مسلمان شدن کفار یا مرتدین که بنا به قول مشهور مو، ناخن، آب دهان، شیر و سایر اجزای او پاک می‌شود لکن به نظر این جانب بدن و اجزای بدن کافر نجس نیست چون: نجاست کفار "اعتقادی" بوده به بدن او کار ندارد مانند: نجاست قمار و ربا که نجاست "اقتصادی" است و دست زدن به آلات قمار و ربوی دست را نجس نمی‌کند.

مسئله چهارم: "تبعیت" نیز موجب طهارت است؛ مانند: پاک بودن اولاد مسلمان یا نجس بودن اولاد کفار بنا بر قول مشهور لکن به نظر انی جانب اولاد کفار نجس نبوده پاک است و تبعیت موضوع ندارد.

مسئله پنجم: به نظر این جانب "اسلام" و "تبعیت" از شمار مطهرات خارج است چنان که آیت الله العظمی فیاض دام ظلّه نیز همین نظر را دارند.

تمرین درس چهاردهم

- ۱- انقلاب چیست و چگونه مطهر است؟
- ۲- انتقال چیست و چگونه مطهر است؟
- ۳- نظر مؤلف در قبال مطهریت اسلام چیست؟
- ۴- مظر مؤلف در قبال تبعیت چیست؟
- ۵- نظر مشهور در قبال اسلام و تبعیت چیست؟

مطهرات (۴)

مسئله اول: "برطرف شدن نجاست" از بدن انسان یا حیوان موجب می‌شود که محل آن نیز پاک شود، مانند: زوال عین نجاست از منقار مرغ.

مسئله دوم: گریه‌ی که دهانش بخوش موش آغوشته شده یا بچه حیوانی که هنگام تولد آلوده به خون بوده یا دهان انسان که خونی شده باشد و نظایر اینها به محض زوال عین نجاست پاک می‌باشند و همه مثالهای مسئله اول است.

مسئله سوم: "غایب شدن مسلمان" با چهار شرط مطهر است:

۱- آگاهی به نجاست.

۲- بداند که طهارت بدن و لباس در نماز شرط بوده اکل و شرب آن جایز

نیست.

۳- بی‌اعتناء بودن به نجاست.

۴- به کارگیری وسایلی که پاک بودن در آنها شرط است.

مسئله چهارم: "استبراء" حیوان نجاست‌خوار مطهر است؛ بناءً شتر در چهل روز، گاو در بیست روز، گوسفند در ده روز، مرغ آبی در پنج روز و مرغ خانگی در سه روز استبراء می‌شوند.

مسئله پنجم: "تزکیه" نیز مطهر است بجز حیوانی که نجس‌العین است؛ مانند: سگ و خوک لکن غیر این دو چون: گرگ، شیر، پلنگ، ببر و امثال اینها بعد از تزکیه که همان ذبح شرعی باشد از پوستشان در نماز و هر کجا که طهارت شرط است استفاده می‌شود.

تمرین درس پانزدهم

- ۱- برطرف شدن عین نجاست یعنی چه؟ توضیح دهید.
- ۲- برای برطرف شدن عین نجاست مثال بزنید.
- ۳- شروط غایب شدن مسلمان را ذکر کنید.
- ۴- استبراء چه بوده پنج نمونه ذکر نمایید.
- ۵- تزکیه چگونه مطهر است؟ توضیح دهید.

احکام پاکی و ناپاکی

مسئله اول: پاکی چیزی با علم خود شخص یا شهادت دو تن یا شهادت یک تن از کسانی که آن چیز در اختیارش می‌باشد اگر در معرض اتهام نباشد ثابت می‌شود.

مسئله دوم: اگر چیزی قبلاً پاک بوده لکن حالاً در طهارت آن شک کند یا عکس مسئله بنارا بر حالت سابق بگذارد.

مسئله سوم: اگر چیزی در یک زمان پاک و در زمان دیگر نجس بوده لکن تقدّم و تأخر آن معلوم نباشد حکم به طهارت می‌شود.

مسئله چهارم: اگر طفل ممیز خبر بدهد که فلان شی نجس شده به آن ترتیب اثر داده می‌شود و اگر خبر به طهارت بدهد ترتیب اثر داده نمی‌شود.

مسئله پنجم: ظاهر بدن حیوان و انسان پاک است مادامی که عین نجاست در آن دیده نشود.

تمرین درس شانزدهم

- ۱- پاکی چیزی از چه راههایی ثابت می‌شود؟
- ۲- چیزهایی که حالت سابقه طهارت یا نجاست دارد حکمش چیست؟
- ۳- اگر تقدّم و تأخر نجاست و طهارت معلوم نباشد، حکم چیست؟
- ۴- حکم طول ممیز در اخبار از طهارت و نجاست چیست؟
- ۵- حکم ظاهر بدن حیوان و انسان چیست؟

استعمال ظروف طلا و نقره

مسئله اول: "استعمال" ظروف طلا و نقره حرام است لکن برای طهارت از حدث و خبث مانعی نداشته خود خوردنی یا آشامیدنی حرام نمی‌شود و احوط ترک آن است.

مسئله دوم: سر چلم، چپق، غلاف شمشیر یا کارد، دسته چاقو، قاب ساعت، چوب انگشتر، اطراف آئینه و شمعدان، قاشق چایخوری و امثال اینها ظروف حساب نشده استعمال آنها مانعی ندارد.

مسئله سوم: قاب ادعیه از طلا یا نقره چون حرز امام جواد علیه السلام و امثال آن اشکالی ندارد.

مسئله چهارم: ظروفی که از طلا یا نقره پوش شده استعمال آنها مکروه است.

مسئله پنجم: قاشق غذاخوری و مرباخوری که از طلا یا نقره باشد از استعمال آن احتیاط شود چون ممکن است ظرف گفته شود.

تمرین درس هفدهم

- ۱- مباحی که در ظروف طلا و نقره شسته شود پاک می‌شود یا خیر؟
- ۲- چه چیزها استثناء شده ظرف به حساب نمی‌آید؟
- ۳- قاب حرز امام جواد علیه السلام و نظایرش چه حکم دارد؟
- ۴- ظرفی که از طلا یا نقره پوش شده حکمش چیست؟
- ۵- قاشق غذاخوری یا مرباخوری نقره‌ای و طلایی حکمش چیست؟

ناپاکیها (نجاست)

مسئله اول: ادرار یا پیشاب انسان که در اصطلاح فقهاء "بول" گفته می شود ناپاک و نجس است و همچنان مدفوع یا پیشاب او که در اصطلاح فقهاء "غائط" گفته می شود ناپاک و نجس است.

مسئله دوم: بول حیوان حرام گوشت که خون جهنده دارد نیز ناپاک و نجس است و همچنان مدفوع و پساب او که در اصطلاح فقهاء "خُزء" گفته می شود ناپاک و نجس است.

مسئله سوم: بول و خرد حیوان حلال گوشت پاک و طاهر می باشد حیوان خشکی باشد یا دریایی و بول و خرد آن از موضع طبیعی خارج شده باشد یا از موضع غیر طبیعی.

مسئله چهارم: بول و خرد حیوانی که خون جهنده ندارد یعنی اگر رگش را ببرد خون جستن نمی‌کند پاک و طاهر می‌باشد.

مسئله پنجم: بول ماهی حرام گوشت هر چند خون جهنده ندارد ناپاک و نجس می‌باشد لکن خرد آن ظاهراً پاک و طاهر است اما احتیاط در ترک است.

تمرین درس هجدهم

- ۱- حکم بول و غایط انسان چیست؟
- ۲- حکم بول و خرد حیوان حرام گوشت چیست؟
- ۳- حکم بول و خرد حیوان حلال گوشت چیست؟
- ۴- حکم بول و خرد حیوان که خون جهنده ندارد چیست؟
- ۵- حکم بول و خرد ماهی حرام گوشت چیست؟

استثنائات ناپاکیها

مسئله اول: بول و خرد پرندگان هر چند حرام گوشت باشند پاک و طاهر می باشد.

مسئله دوم: بول حیوان نجاست خوار که در اصطلاح فقهاء "جَلَّال" گفته می شود نجس و ناپاک است لکن خرد آن پاک و طاهر است اما احتیاط در ترک است.

مسئله سوم: بول حیوان حلال گوشت که انسان به او نزدیکی کرده باشد که در اصطلاح فقهاء "موطوئه" گفته می شود نجس و ناپاک است لکن خرد آن پاک و طاهر است اما احتیاط در ترک است.

مسئله چهارم: اگر انسان نداند که فضله یا خرد از حیوان حلال گوشت است یا از حیوان حرام گوشت محکوم به پاکی و طهارت است و همین حکم است در شک در جهندی و عدم آن.

مسئله پنجم: اگر انسان بداند که فضله یا خرد از حیوان حرام گوشت است لکن شک دارد که از پرندگان است یا دیگر حیوان حرام گوشت محکوم به ناپاکی و نجاست است.

تمرین درس نوزدهم

- ۱- حکم بول و خرد پرندگان هر چند حرام گوشت چیست؟
- ۲- حکم بول و خرد حیوان نجاست خوار چیست؟
- ۳- حکم بول و خرد حیوان موطوئه چیست؟
- ۴- حکم بول و خرد مشکوک در مسئله چهارم چیست؟
- ۵- حکم بول و خرد مشکوک در مسئله پنجم چیست؟

منی و خون

مسئله اوّل: منی حیوان که خون جهنده دارد هر چند حلال گوشت باشد ناپاک و نجس می‌باشد و همین حکم است برای منی انسان.

مسئله دوّم: خون حیوانی که خون جهنده دارد و ناپاک و نجس است لکن حیوانی که خون جهنده ندارد پاک و طاهر است هر چند که از انسان یا حیوان خون جهنده دارد یک سره باشد، مانند: پشه.

مسئله سوّم: خونی که در هنگام دوشیدن حیوان با شیر خارج می‌شود نجس و ناپاک بوده شیر را نجس می‌کند لکن خون داخل زده تخم مرغ پاک است اما خوردنش جایز نیست.

مسئله چهارم: خونی که بعد از ذبح حیوان در شکم آن باقی می ماند پاک و طاهر است.

مسئله پنجم: خون علقه که از نطفه تولید می شود و خونی را که زالو می مک از انسان ناپاک و نجس است.

تمرین درس بیستم

- ۱- منی حیوان و انسان چه حکم دارد؟
- ۲- خون حیوان خون جهنده دارد چه حکم دارد؟
- ۳- خون مخلوط با شیر دوشیده شده چه حکم دارد؟
- ۴- خون باقی مانده از ذبیحه چه حکم دارد؟
- ۵- خون علقه و خون زالو چه حکم دارد؟

درس بیست و یکم

مردار یا میته

مسئله اول: "مردار" یا "میته" یا "بی‌دم" به حیوانی گفته می‌شود که بدون ذبح شرعی مرده باشد و حکم آن نجاست است.

مسئله دوم: چیزی که از بدن زنده جدا می‌شود حکم مردار داشته نجس است لکن پوست صورت، پوست لب و زخم در حال بهبود و آنچه بر اثر خاراندن جدا می‌شود پاک است.

مسئله سوم: اجزای بی‌روح مانند: پشم، مو، کرک، شاخ، ناخن، منقار، پر، سُم، دندان و استخوان هر چند از حیوان مرده باشد پاک است.

مسئله چهارم: تخم مرغ که از شکم مرغ مرده خارج می‌شود ولو پوست بالای آن سخت نشده باشد و پیله پنیر که از شکم بزغاله مرده بیرون کشیده می‌شود پاک است لکن ظاهرش را آب بکشد.

مسئله پنجم: مشکی که از ناف آهوی مرده گرفته شده و یا شیری که از پستان حیوان حلال گوشت مرده دوشیده می شود پاک است لکن احتیاط بخاطر تماس آنها با نافه و نوک پستان در ترک است.

تمرین درس بیست و یکم

- ۱- مُردار به چند نام یاد شده چیست؟
- ۲- چه چیز بحکم مردار بوده استثناء دارد یا خیر؟
- ۳- حکم اجزای بی روح حیوان مرده چیست؟
- ۴- حکم تخم مرغ و پیله پنیر حیوان مرده چیست؟
- ۵- حکم مشک و شیر پستان حیوان مرده چیست؟

درس بیست و دوم

سگ و خوک

مسئله اول: "سگی" که در خشکی زندگی می کند نجس است و فرقی بین زنده و مرده آن نیست.

مسئله دوم: اجزای بی روح سگ چون: مو، ناخن، استخوان و دندان آن نیز نجس بوده حکم اعضای با روح را دارد.

مسئله سوم: سگ دریایی پاک بوده از حکم سگ خشکی استثناء است.

مسئله چهارم: "خوکی" که در خشکی زندگی می کند نیز حکم سگ خشکی را داشته نجس است و فرقی بین زنده و مرده آن نیست.

مسئله پنجم: خوک دریایی حکم سگ دریایی را داشته از خوک خشکی استثناء است.

تمرین درس بیست و دوم

- ۱- حکم سگ خشکی مرده باشد یا زنده چیست؟
- ۲- حکم اجزای بی‌روح سگ خشکی چیست؟
- ۳- حکم سگ دریایی چیست؟ بیان کنید.
- ۴- حکم خوک خشکی مرده باشد یا زنده چیست؟
- ۵- حکم خوک دریایی چیست؟ بیان کنید.

درس بیست و سوم

شراب و فقاع

مسئله اول: حکم تکلیفی "شراب" حرمت و حکم وضعی آن "نجاست" است و "فقاع" غیر ماء الشعیر بوده حکم شراب دارد لکن سایر مسکرات هر چند حرامند ولی نجس نیستند.

مسئله دوم: آب انگور اگر توسط آتش بجوشد هر چند حرام می شود لکن نجس نیست، اما جوشیدن بغیر آتش علاوه حرمت نجاست نیز دارد.

مسئله سوم: شراب که بر اثر حرارت دیدن دوسوم آن برود، ثلث باقی مانده حلال و پاک می باشد که بنام "سرکه" یاد می شود.

مسئله چهارم: شیر خرمای و کشمش هر چند جوش بیاید پاک و حلال است، بناءً می شود در غذاها بکار گرفت.

مسئله پنجم: مسکرات جامد، مانند: حشیش، بنگ، تریاک هر چند پاکند لکن حرام و ممنوع‌اند و همچنان مسکراتی که از غیر انگور گرفته می‌شود، مانند: نبیذ حکم فوق را دارند.

تمرین درس بیست و سوم

- ۱- حکم تکلیفی و حکم وضعی شراب و فقاع را بیان کنید.
- ۲- آب انگور در کدام صورت حرام و نجس است؟
- ۳- سرکه چه بوده حکم آن را بیان کنید.
- ۴- اگر شیره خرما و کشمش بجوشد حکمش چیست؟
- ۵- مسکرات جامد و نبیذ چه حکم دارند؟

درس بیست و چهارم

کفر اعتقادی

مسئله اول: مشهور گفته‌اند که بدن کافر و اجزای او نجس است لکن به نظر این جانب بدن و اجزای کافر پاک بوده نجاست او "اعتقادی" است و ارتباطی به بدن ندارد چنانکه نجاست قمار و ربا "اقتصادی" بوده دست زدن به آلات قمار و اجناس ربوی دست را نجس نمی‌کند.

مسئله دوم: کافر "اعتقادی" به کسی گفته می‌شود که "حق" بر او آشکار و برهانی شده باشد مع الوصف انکار نماید لکن کسی که خدا و انبیاء بر او تبلیغ نشده انکار او از سر جهل و عدم ابلاغ بوده کافر گفته نمی‌شود.

مسئله سوم: کافر "اقتصادی" به کسی گفته می‌شود که دانه را در دل خاک پنهان می‌کند، مانند: دهقان و زراعت پیشه ولی مورد بحث ما نیست.

مسئله چهارم: هر کفری مذمت ندارد؛ مانند: "کفر به طاغوت" که بستر ایمان به خدا خوانده شده چنانکه آیهی کرسی: ﴿...فَمَنْ يَكْفُرْ بِالطَّاغُوتِ وَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ فَقَدِ اسْتَمْسَكَ بِالْعُرْوَةِ الْوُثْقَى...﴾ دلالت دارد.

مسئله پنجم: آنچه در قرآن نجس خوانده شده مشرکینند ﴿...إِنَّمَا الْمُشْرِكُونَ نَجَسٌ...﴾^۲ لکن کافر کتابی پاک بوده از حکم مشرکین خارجند و نجاست مشرک نیز معنوی بوده اعتباری نیست.

تمرین درس بیست و چهارم

- ۱- نظر مشهور و نظر مؤلف را بیان کنید.
- ۲- کفر اعتقادی را توضیح دهید.
- ۳- کفر اقتصادی را توضیح دهید.
- ۴- کدام کفر ملامت و مذمت ندارد؟
- ۵- در قرآن چه کسانی نجس خوانده شده‌اند؟

۱- البقرة، الجزء ۳، الصفحة: ۴۲، الآية: ۲۵۶

۲- التوبة، الجزء ۱۰، الصفحة: ۹۱، الآية: ۲۸

درس بیست و پنجم

اقسام کفار (۱)

مسئله اول: "کافر حربی" به کسی گفته می‌شود که با خدا، دین و حقیقت عناد داشته سرجنگ و نبرد دارند و ریختن خون مسلمان را مباح و هتک نوامیس آنها را جائز می‌دانند، چنین کافری محترم نیست.

مسئله دوم: "کافر ذمی" به کسی گفته می‌شود که در پناه حکومت اسلام زندگی مسالمت آمیز داشته مالیات می‌پردازد، چنین کافری محترم است.

مسئله سوم: "کافر مُعاهد" به کسی گفته می‌شود که در معاهده با مسلمانان قرار داشته پایبند تعهداتشان هستند، چنین کافری نیز محترم است.

مسئله چهارم: "کافر مُتارک" به کسی گفته می‌شود که معاهده‌ای ندارد لکن متارکه جنگ را پذیرفته‌اند، چنین کافری نیز محترم است.

مسئله پنجم: "کافر مُنصرف" به کسی گفته می‌شود که نه معاهده‌ای بسته و نه متارکه را قبول کرده لکن از جنگ انصراف نموده است، چنین کافری نیز محترم است.

تمرین درس بیست و پنجم

- ۱- کافر حربی چه کسی بوده حکمش چیست؟
- ۲- کافر ذمی چه کسی بوده حکمش چیست؟
- ۳- کافر معاهد چه کسی بوده حکمش چیست؟
- ۴- کافر متارک چه کسی بوده حکمش چیست؟
- ۵- کافر منصرف چه کسی بوده حکمش چیست؟

درس بیست و ششم

اقسام کفار (۲)

مسئله اول: "کافر زخمی" به کسی گفته می‌شود که در جنگ جراحت برداشته از کار و زار مانده است، چنین کافری نیز محترم است.

مسئله دوم: "کافر فراری" به کسی گفته می‌شود که از جنگ گریخته قصد برگشت ندارد، چنین کافری نیز محترم است.

مسئله سوم: "کافر اسیر" به کسی گفته می‌شود که در جنگ اسیر شده توان حمله و تجدید قوا ندارد، چنین کافری نیز محترم است.

مسئله چهارم: "کافر ناظر" به کسی گفته می‌شود که در هیچ طرف جنگ شرکت نداشته ناظر و بی طرف است، چنین کافری نیز محترم است.

مسئله پنجم: "کافر معالج" به کسی گفته می‌شود که کارش مداوای مجروحان جنگی است چنین کافری با تمام پرسونل صحی خویش نیز محترمند.

تمرین درس بیست و ششم

- ۱- کافر زخمی چه کسی بوده حکمش چیست؟
- ۲- کافر فراری چه کسی بوده حکمش چیست؟
- ۳- کافر اسیر چه کسی بوده حکمش چیست؟
- ۴- کافر ناظر چه کسی بوده حکمش چیست؟
- ۵- کافر معالج چه کسی بوده حکمش چیست؟

درس بیست و هفتم

اقسام کفار (۳)

مسئله اول: "کافر معتکف" به کسی گفته می‌شود که در معابدشان اعتکاف کرده مشغول عبادتند و کاری به جنگ نداشته چون راهبان مسیحی، چنین کافری نیز محترم است.

مسئله دوم: "کافر عاجز" به کسی گفته می‌شود که از جنگ عاجز است یا بر اثر سپری و یا بر اثر معلولیت، چنین کافری نیز محترم است.

مسئله سوم: "کافر متدارک" به کسی گفته می‌شود که وظیفه تدارکات ورس رسانی دارد، چنین کافری نیز محترم است.

مسئله چهارم: "کافر مستجار" به کسی گفته می‌شود که در پناه اسلام درآمده امان خواسته است، چنین کافری نیز محترم است.

مسئله پنجم: "کافر قاصر" به کسی گفته می‌شود که هنوز به سن بلوغ نرسیده ولو در جنگ شرکت کرده باشد، چنین کافری نیز محترم است.

تمرین درس بیست و هفتم

- ۱- کافر معتکف چه کسی بوده حکمش چیست؟
- ۲- کافر عاجز چه کسی بوده حکمش چیست؟
- ۳- کافر متدارک چه کسی بوده حکمش چیست؟
- ۴- کافر مستجار چه کسی بوده حکمش چیست؟
- ۵- کافر قاصر چه کسی بوده حکمش چیست؟

درس بیست و هشتم

کفار حکمی

مسئله اول: کسی که از پدر و مادر مسلمان یا احد ابوین مسلمان با فطرت خدادادی بدنیا آمده و به تکلیف رسیده لکن پس از آن از اسلام برگشته است، چنین کسی "مرتد فطری" گفته شده در حکم کفار است.

مسئله دوّم: کسی که از پدر و مادر مسلمان یا احد ابوین مسلمان بدنیا نیامده لکن پس از دوره تکلیف اسلام اختیار کرده امّا دوباره از اسلام برگشته باشد، چنین کسی "مرتد ملّی" گفته شده در حکم کفار است.

مسئله سوّم: کسی که از دین خود یک سره خارج شده چنانکه تیر از کمان خارج می‌شود، چنین کسی "خوارج" گفته شده در حکم کفار است، "ناصبیها" نیز از این قماش هستند.

مسئله چهارم: کسی که در حق نبی یا وصی غلو کرده آنها را العیاذ بالله خدا می داند، چنین کسی "غلات" گفته شده در حکم کفار است.

مسئله پنجم: کسی که اهل قبله را تکفیر کرده خونش را مباح و سبی نساء آنان را جائز می داند، چنین کسی "سلفی" گفته شده در حکم کفار است.

تمرین درس بیست و هشتم

- ۱- مرتد فطری چه کسی بوده حکمش چیست؟
- ۲- مرتد مَلّی چه کسی بوده حکمش چیست؟
- ۳- خوارج چه کسی بوده حکمش چیست؟
- ۴- غُلات چه کسی بوده حکمش چیست؟
- ۵- سلفی چه کسی بوده حکمش چیست؟

درس بیست و نهم

اسلام و کفار

مسئله اول: اسلام دین کرامت، انسانیت و آزادگی بوده به تمام انسانها احترام و کرامت قائل است بنابراین کفار را انسان دانسته محترم می‌داند.

مسئله دوم: منظور از احترام یا محترم بودن، حرمت خون، مال، ناموس و شرف انسانی آنهاست.

مسئله سوم: تمام اقسام کفاری که در سه درس ذکر شد محترمند الا یک دسته که کفار حربی باشد با صفاتی که ذکر شد که هرگاه مسلمان همچنین باشد محترم نیست.

مسئله چهارم: دست ندادن با کفار و اجتناب از آنها به جز کفار حربی منافی کرامت انسانی بوده موجب نفرت و دهشت از دین و اسلام است که چه بسا سبب کینه و عداوت شده بضرر شریعت و آیین است.

مسئله پنجم: سگ و کافر را در یک قطار قرار دادن ظلم به انسانیت و کرامت بوده انسان را در ردیف حیوان قرار دادن است در حالی که سگ قابل پاک شدن نیست لکن کافر با اسلام آوردن پاک و طاهر می‌شود، استغفرالله از چنین حکمی.

تمرین درس بیست و نهم

- ۱- اسلام دین چه بوده کفار چه کسانیند؟
- ۲- منظور از حرمت کدام حرمت است؟
- ۳- کدام قسم استثناء شده از اقسام کفار؟
- ۴- دست ندادن به کفار چه پیامدی دارد؟
- ۵- سگ و کافر را در یک قطار آوردن چه نتیجه می‌دهد.

احکام متفرقه

مسئله اول: مشهور عرق جنب از حرام را نجس و مانع از نماز می‌دانند لکن به نظر این جانب پاک بوده مانع از نماز نیست ولی احتیاط در پرهیز است.

مسئله دوم: مشهور عرق شتر و حیوان نجاست‌خوار دیگر را نجس می‌دانند لکن به نظر این جانب پاک بوده اما مانع نماز است.

مسئله سوم: بچه حیوانی که قبل از ولوج روح سقط شده با جوجه‌ای که قبل از زنده شدن بمیرد در حکم مردار است.

مسئله چهارم: اگر گوشت، چرم یا چربی را از دست کافر بگیرد تا زمانی که تزکیه آن حیوان احراز نشده خورده نمی‌شود و نماز در آن نیز ممنوع است آلا جایی که بداند او از دست مسلمان گرفته باشد.

مسئله پنجم: گوشت، چرم یا چربی که از دست یا بازار مسلمان گرفته هر چند در تزکیه آن شک کند محکوم به پاکی و طهارت است، آلا جایی که بداند سابقاً در دست کافر بوده باشد.

تمرین درس سی ام

- ۱- عرف جنب از حرام در نظر مشهور و مصنف چه حکم دارد؟
- ۲- عرق شتر نجاست خوار نزد مشهور و مصنف چه حکم دارد؟
- ۳- بچه حیوان سقط شده و جوجه مرده چه حکم دارد؟
- ۴- حکم گوشت، چرم و چربی از دست کافر چه حکم دارد؟
- ۵- حکم گوشت، چرم و چربی از دست مسلمان چه حکم دارد؟

درس سی و یکم

نجاست مغفوة (۱)

مسئله اول: "خون زخم" یا "دانه" در بدن یا لباس نمازگزار که اجتناب از آن نمی‌شود یا مشکل است مورد عفو شارع اقدس است.

مسئله دوم: در خون زخم فرقی نیست بین زخم خارجی یا داخلی چون: خون بواسیر، سینه، کبد، معده، دهان و امثال اینها، چرک هم به حکم خون است.

مسئله سوم: اگر شک کند که خونی که دیده شده خون زخم یا دانه است یا خیر؟ در صورت سابقه داشتن محکوم به طهارت است و آلا احتیاط در تطهیر است.

مسئله چهارم: اگر کسی زخم باطنی داشته و شک کند که خوب شده یا خیر؟ خونی که می‌بیند محکوم به طهارت است آلا زمانی که حکم به خوب شدن پیدا کند.

مسئله پنجم: چیزی که به آن زخم را می‌بندند یا دارویی که روی زخم می‌گذارند یا عرقی که به آن اضافه می‌شود محکوم به پاکی است.

تمرین درس سی و یکم

- ۱- خون زخم یا دمل چه حکم دارد؟
- ۲- زخم خارجی و داخلی فرق می‌شود یا خیر؟
- ۳- شک در خون زخم با سابقه چه حکم دارد؟
- ۴- شک در خوب شدن زخم چه حکم دارد؟
- ۵- بنداز، دارو و عرق مجروح چه حکم دارد؟

درس سی و دوم

نجاست معفوّه (۲)

مسئله اوّل: "خون کمتر از درهم" در بدن یا لباس نمازگزار مورد عفو شارع اقدس است الاّ خون نجس العین و بی دم.

مسئله دوّم: خونهای سه گانه زنها چون: حیض، نفاس و استحاضه از نجاست معفوّه نیست هر چند به اندازه دانه عدس یا کمتر باشد.

مسئله سوّم: مقدار درهم اندازه سر انگشت سبّابه یا اندازه گودی کف دست است که در زمین قرار نمی گیرد.

مسئله چهارم: هرگاه شک کند که خون به اندازه درهم است یا خیر؟ به شکش اعتناء نکند و همچنان اگر شک کند که از دماء ثلاثه است یا خیر؟ حکم عدم اعتناء است.

مسئله پنجم: خونی که بر لباس می‌ریزد، اگر به آستر آن سرایت کرده دو خون و آلا یک خون حساب می‌شود.

تمرین درس سی و دوم:

- ۱- خون کمتر از درهم حکمش چیست؟
- ۲- خونهای سه‌گانه حکمش چیست؟
- ۳- مقدار درهم را مشخص کنید.
- ۴- شک در مقدار یا مورد عفو بودن چه حکم دارد؟
- ۵- خون سرایت کرده به آستر چه حکم دارد؟

نجاست معفوّه (۳)

مسئله اوّل: "نجاست لباسهای کوچک" چون: جوراب، کلاه، دستمال کوچک، بند کلید، بند زیر جامه، انگشتر، النگو و امثال اینها که به آن ستر عورت نمی‌شود مورد عفو شارع مقدّس است.

مسئله دوّم: اگر در چنین لباسهایی اجزای حیوان حرام گوشت بوده نجاستش به او منتسب باشد مورد عفو نیست.

مسئله سوّم: اگر در چنین لباسهایی اجزای حیوان حرام گوشت نبوده لکن نجاستش به او منتسب باشد مورد عفو است.

مسئله چهارم: انسان هر چند حرام گوشت است لکن بودن اجزای آن چون: شیر، آب دهان، مو، عرق و امثال آن استثنا بوده از ادلّه منصرف است.

مسئله پنجم: اگر لباس با اجزای نجس‌العین یا فضله حیوان حرام گوشت نجس شده باشد مورد عفو نیست.

تمرین درس سی و سوم

- ۱- لباسهای کوچک معفوّه را برده بشمارید..
- ۲- انتساب اجزای حرام گوشت به لباس حکمش چیست؟
- ۳- انتساب نجاست حرام گوشت به لباس حکمش چیست؟
- ۴- بودن اجزای انسان در لباس نمازگزار حکمش چیست؟
- ۵- بودن اجزای نجس‌العین در لباس حکمش چیست؟

درس سی و چهارم

نجاست معفوّه (۴)

مسئله اول: "نجاست لباس مریّه" که با بول بچه آلوده شده و لباس دیگری برای تبدیل ندارد یا برایش مشکل است مورد عفو شارع است.

مسئله دوّم: حمل اشیاء متنجّس چون: چاقو، ناخن‌گیر، ساعت، پول سیاه و امثال اینها نیز در نماز مورد عفو است.

مسئله سوّم: اشیایی که از اجزای حیوان حرام گوشت چون: روباه، شیر، ببر، پلنگ، گرگ و کرکس ساخته شده باشد در نماز حمل نمی‌شود.

مسئله چهارم: در لباس مادر یا مریّه فقط نجاست بولیّه مورد عفو است لکن نجاست غیر بولیّه تطهیر می‌خواهد.

مسئله پنجم: مادر یا دایه‌ای که کارش بچه‌داری است جواز نماز در آن لباس را دارد لکن احوط قضاء نمازهاست.

تمرین درس سی و چهارم

- ۱- حکم لباس مادر، دایه یا مربیه در نماز چیست؟
- ۲- حکم حمل اشیاء متنجّس در نماز چیست؟
- ۳- حکم حمل اجزای حرام گوشت در نماز چیست؟
- ۴- کدام نجاست در لباس مربیه معفو است؟
- ۵- نماز مربیه قضاء دارد یا خیر؟ بنویسید.

طُرق ناپاکی (۱)

مسئله اول: یکی از طرق یا راه‌های ناپاکی و نجاست اصابت "اعیان نجسه" است در حال "رطوبت" آنها طوری که رطوبت عین نجس سرایت کند به شی پاک.

مسئله دوم: اعیان نجسه جامده چون: مُسری نجاست نیستند شی پاک را نجس نمی‌تواند مگر در صورتی که شی پاک مایع یا مرطوب باشد.

مسئله سوم: اگر فلزات را آب کند و در ظرف نجس بریزد هر چند مایع گفته می‌شود لکن نجس نمی‌شود.

مسئله چهارم: مایع "غلیظ" در ملاقات با نجاست فقط محل ملاقات با او نجس می‌شود لکن مایع "رقیق" تماماً نجس می‌شود.

مسئله پنجم: معیار غلظت و رقیق بودن این است که اگر مقداری از آن را بردارد جایش فوراً پُر نشود غلیظ و اگر فوراً پُر شود رقیق گفته می‌شود پس ماست غلیظ و روغن رقیق است.

تمرین درس سی و پنجم

- ۱- یکی از راه‌های نجاست را بیان کنید.
- ۲- چرا اعیان نجسه جامده نجس کننده نیست؟
- ۳- فلز مایع ظرف نجس را نجس می‌کند یا خیر؟
- ۴- معیار غلظت و رقیق بودن چیست؟
- ۵- فرق غلیظ و رقیق در حکم چیست؟

طُرق ناپاکی (۲)

مسئله اول: یکی دیگر از راه‌های ناپاکی و نجاست اصابت "متنجس اول" است در حال "رطوبت" آن با شی پاک طوری که سرایت کند به آن شی.

مسئله دوم: چیزی که عین نجس مثل خون یا بول به آن اصابت کرده "متنجس اول" گفته می‌شود و اصابت آن به شی دیگر "متنجس دوم" را بوجود می‌آورد که حکم متنجس اول را ندارد.

مسئله سوم: مثلاً دست شما خونی یا بولی شده به لباس شما خورده، لباس شما "متنجس اول" است و لباس شما به فرش اصابت کرده فرش "متنجس دوم" گفته می‌شود در این مثال لباس نجس کننده است لکن فرش نجس کننده نیست چون دوم حکم اول را ندارد.

مسئله چهارم: در اصابت متنجّس اوّل رطوبت شرط است که یکی از آنها (مُلاقی-مُلاقا) باید مرطوب باشد وَاَلّا حکم سرایت جاری نمی‌شود.

مسئله پنجم: تمام این چهار مسئله در قبال جامدات مرطوب بوده لکن شی دوم اگر مایع باشد مثل آب قلیل ولو با متنجّس دوم اصابت کند نجس می‌شود.

تمرین درس سی و ششم

- ۱- راه دوم ناپاکی یا نجاست چیست؟
- ۲- متنجّس اوّل و دوم را مشخص کنید.
- ۳- مثال روشن برای هر دو بیاروید.
- ۴- شرط سرایت نجاست چیست؟
- ۵- شی دوم مایع حکمش چیست؟

جاهایی که پاکی شرط است

مسئله اول: در "نماز" واجب یا مستحبی حتی جزء فراموش شده پاکی بدن و لباس نمازگزار شرط است الا نجاست معفوّه که قبلاً ذکر شد.

مسئله دوم: در "طواف" خانه خدا، واجب باشد یا مستحب، در حج باشد یا عمره پاک بودن بدن و لباس شرط است الا نجاست معفوّه که قبلاً ذکر شد.

مسئله سوم: "محل سجده" باید پاک باشد لکن محل سایر مواضع سجده بهتر است پاک باشد چون: محل کفّین، ابهامین و رکبتین و در سجده شکر محل سینه و پستانها.

مسئله چهارم: چیزی که مسلوس و مبطون بر خود می‌بندد از حکم طهارت استثناء شده لکن سعی کند به لباس یا احرامش سرایت نکند.

مسئله پنجم: بنداز یا پارچه‌ای که مجروحین از آن ناگزیراند همچنان از حکم طهارت استثناء شده لکن جایی که لزوم ندارد نبندد.

تمرین درس سی و هفتم

- ۱- طهارت در مسئله نخست در چه چیز شرط است؟
- ۲- طهارت در مسئله دوم در چه چیز شرط است؟
- ۳- طهارت در مسئله سوم در چه چیز شرط است؟
- ۴- در مسئله چهارم چه چیز استثناء شده است؟
- ۵- در مسئله پنجم چه چیز استثناء شده است؟

نماز و ناپاکی

مسئله اوّل: اگر بعد از نماز متوجّه شود که نمازش با نجاست خوانده شده لکن قبل از نماز اطلاعی نداشته نمازش صحیح بوده اعاده و قضا ندارد.

مسئله دوّم: اگر در بین نماز بفهمد که نمازش با نجاست همراه است اگر تبدیل یا تطهیر بدون عمل منافی ممکن است انجام دهد و آلا بشکند و از سر بخواند.

مسئله سوّم: اگر در بین نماز بفهمد که نمازش با نجاست همراه بوده و از سویی تبدیل یا تطهیر او را از درک یک رکعت در وقت هم مانع می شود نماز را با همان وضعیّت بخواند و بعد از وقت قضا نماید.

مسئله چهارم: اگر قبل از نماز می‌دانسته که لباس یا بدنش نجس است لکن غفلت کرده به نماز می‌ایستد و در اثناء یادش می‌آید نمازش باطل است.

مسئله پنجم: اگر لباس را آب بکشد و مشغول نماز شود لکن بعد از نماز بفهمد که پاک نشده بوده نمازش صحیح است.

تمرین درس سی و هشتم

- ۱- محتوای مسئله نخست و حکم آن را بیان کنید.
- ۲- محتوای مسئله دوم و حکم آن را بیان کنید.
- ۳- محتوای مسئله سوم و حکم آن را بیان کنید.
- ۴- محتوای مسئله چهارم و حکم آن را بیان کنید.
- ۵- محتوای مسئله پنجم و حکم آن را بیان کنید.

درس سی و نهم

نماز و لباس ناپاک

مسئله اول: کسی که یک لباس نجس دارد و نمی‌تواند به هر دلیل بیرونش نماید سرد است یا ناظر محترم وجود دارد با همان لباس نماز بخواند.

مسئله دوم: اگر چنین کسی می‌تواند لباس را بیرون بیاورد مخیر است بین نماز عادی یا لباس نجس و در صورت دوم قضا هم نماید.

مسئله سوم: اگر اجمالاً می‌داند که یکی از دو لباسی که دارد نجس است با هر دو نماز بخواند صحیح است.

مسئله چهارم: اگر دو جای بدن یا لباس نجس است و آبی که دارد برای یکی کافی است، همان یکی را علی‌التخیر آب بکشد و به حکم نماز با بدن و لباس نجس عمل کند که اتمام و قضاء باشد.

مسئله پنجم: در مسئله چهارم اگر نجاست یکی بیشتر و نجاست دیگری کمتر است، بیشتر را آب بکشد و با نجاست کمتر نمازش را خوانده قضاء هم نماید.

تمرین درس سی و نهم

- ۱- محتوای مسئله نخست و حکم آن را بیان کنید.
- ۲- محتوای مسئله دوم و حکم آن را بیان کنید.
- ۳- محتوای مسئله سوم و حکم آن را بیان کنید.
- ۴- محتوای مسئله چهارم و حکم آن را بیان کنید.
- ۵- محتوای مسئله پنجم و حکم آن را بیان کنید.

مسجد و ناپاکی

مسئله اول: نجس کردن مسجد حرام بوده تطهیر آن "علی التعمین" بر کسی که نجس کرده واجب است و "علی التخییر" بر همه در صورتی که معلوم نباشد چه کسی نجس کرده باشد.

مسئله دوم: کسی که در "سعه" وقت وارد مسجد می شود اول تطهیر مسجد واجب است سپس نماز اما در "ضیق" وقت اول نماز بخواند و سپس تطهیر کند.

مسئله سوم: کسی که در سعه وقت وارد مسجد شده ولی نماز خوانده و تطهیر نکرده نمازش باطل نیست لکن گناه مرتکب شده است.

مسئله چهارم: اگر اجمالاً بدانند یکی از دو چیز مسجد نجس شده یا یکی از دو مسجد ناپاک است هر دو را تطهیر کند.

مسئله پنجم: حمل متنجس جامد اگر موجب هتک حرمت مسجد می شود جایز نیست و آلا جایز است.

تمرین درس چهارم

- ۱- حکم تنجیس مسجد و تطهیر آن را بیان کنید.
- ۲- حکم سعه وقت و ضیق آن در قبال تطهیر چیست؟
- ۳- کسی که در سعه وقت تطهیر نکرده نماز خوانده حکمش چیست؟
- ۴- کسی که اجمالاً می داند یکی از دو مسجد نجس است چه کند؟
- ۵- حمل متنجس جامد در کدام صورت ناجایز است؟

درس چهل و یکم

چگونگی تطهیر

مسئله اول: اگر تطهیر مسجد بر نجس کردن قسمتی از جاهای دیگر آن توقف داشته باشد تطهیر کند در صورتی که بشود بعداً جاهای دیگرش را نیز تطهیر نماید.

مسئله دوم: کسی که نجس شدن مسجد را دیده لکن فرصت تطهیر ندارد واجب است دیگران را اطلاع دهد.

مسئله سوم: اگر تطهیر مسجد بر تخریب همان موضع متوقف باشد در صورتی که خرابی قابل اعتنایی نباشد انجام دهد و الا تطهیر واجب نیست.

مسئله چهارم: اگر فرش یا حصیر مسجد نجس شود تطهیر آن بر نجس کننده و دیگران احتیاط وجوبی است نه فتوی.

مسئله پنجم: مسجدی که خراب شده باز هم تنجیس آن حرام و تطهیر آن واجب است و همین حکم است در حرم معصومین علیهم السلام، لکن در حسینیه‌ها و تکیه‌خانه‌ها احوط و جوبی است.

تمرین درس چهل و یکم

- ۱- اگر تطهیر بر تنجیس جای دیگر متوقف باشد چه کند؟
- ۲- کسی که نجاست را در مسجد دیده دیگران را خبر کند؟
- ۳- اگر تطهیر بر تخریب متوقف باشد چه حکم دارد؟
- ۴- اگر فرش یا حصیر نجس شود، حکمش چیست؟
- ۵- مسجد خراب، حرم معصومین^(ع) و تکایا چه حکم دارند؟

درس چهل و دوم

مساجد غضبی و معابد

مسئله اول: مسجدی که غضب و سپس تبدیل به موزه تاریخی شده و مردم در آن با کفش و نجاست راه می‌روند برای مسلمان تنجیس آن حرام لکن تطهیر آن واجب نیست.

مسئله دوم: مسجدی که غضب و سپس خانه، مغازه یا تفریحگاه شده اگر آثاری از اعمار باقی نمانده حکم تنجیس و تطهیرش نیز منتفی شده و اگر دیوار و اثری باقی است حرمتش را نگهدارد.

مسئله سوم: معابد کفار چون: بیع و کلیسا هر چند حکم مسجد را ندارد لکن توهین و تنجیس آنها توهین به اهل آن بوده جداً پرهیز شود.

مسئله چهارم: اگر تنجیس معابد کفار موجب بی‌احترامی و هتاک‌ی به اهل آنان شود و مفسده اجتماعی ببار آورد حرمت آن قطعی و از این کار جداً پرهیز شود.

مسئله پنجم: معابد هند و چین حکم بیع و کلیسا را داشته جداً قابل احترام است به ویژه اگر توهین به آنان موجب توهین به معابد مسلمانان شود.

تمرین درس چهل و دوم

- ۱- مساجدی که غضب و موزه شده حکمش چیست؟
- ۲- مساجدی که غضب و تفریح‌گاه شده حکمش چیست؟
- ۳- معابد کفار چون: بیع و کلیسا حکمش چیست؟
- ۴- در چه صورت حرمت آنها قطعی است؟
- ۵- معابد هند و چین حکمش چیست؟

درس چهل و سوم

مسجد و نجاسات انجس

مسئله اول: اگر مسجد به نجاسات "انجس" چون: آب دهان سگ و خوک آلوده شده، سنگ، آهن، چوب، شیشه و لوازم سخت افزار آن را نجس کند اول خاک مالی و سپس سه بار آب بکشد.

مسئله دوم: اگر مسجد به "قمار" العیاذ بالله آلوده شود با آب پاک نشده استغفار نماید، زیرا؛ نجاست معنوی پاک کننده معنوی می خواهد.

مسئله سوم: اگر در مسجد معامله "ربوی" صورت بگیرد باز هم با آب پاک نشده استغفار لازم است.

مسئله چهارم: اگر مسجد به "غیبت مؤمن" و سایر اعمال حرام آلوده شود باز هم با آب پاک نشده استغفار واجب است، چون نجاست معنوی مطهر معنوی می خواهد.

مسئله پنجم: بیرون، پشت بام، زیر سقف و مناره‌های مسجد حکم درون آن را دارد و لکن دهلیز، آشپزخانه، اطاق خدّام، پیش نماز و انبار مسجد، حکم موارد قبل را ندارد.

تمرین درس چهل و سوم

- ۱- اگر مسجد به انجس نجاسات آلوده شود حکمش چیست؟
- ۲- اگر مسجد به قمار آلوده شود حکمش چیست؟
- ۳- اگر مسجد به معامله ربوی آلوده شود حکمش چیست؟
- ۴- اگر مسجد به افعال حرام دیگر آلوده شود حکمش چیست؟
- ۵- درون، بیرون و دهلیز ورودی مسجد حکمش چیست؟

درس چهل و چهارم

آب کشیدن

مسئله اول: شیئی متنجّس به بول در آب قلیل دو بار و در آب کُر یا جاری یک بار آب کشیده می‌شود و چنانچه آن شیء نرم باشد فشار دهد تا غسله آن خارج شود.

مسئله دوم: اگر نجاست به باطن اشیاء نفوذ نماید و قابل فشار دادن نباشد مثل: صابون، چوب، کوزه و امثال اینها بقدری در آب بگذارد تا به اعماقش نفوذ کند سپس آب بکشد.

مسئله سوم: چیزهایی که به غیر بول نجس شده یا با یک واسطه به بول آلوده شود بعد از برطرف کردن عین نجاست یک بار ولو با آب قلیل آب بکشد و احتیاط دوبار است.

مسئله چهارم: اگر از گل متنجس کوزه یا ظرف دیگر بسازد، بعد از خشک شدن و یک بار آب کشیدن ظاهر آن پاک می‌شود لکن باطن آن بدون نفوذ آب پاک نمی‌شود.

مسئله پنجم: اگر خمیر نجس شده را نان بپزد، با قرار دادن آن در آب و نفوذ آب به تمام حجرات نان پاک می‌شود.

تمرین درس چهل و چهارم:

- ۱- متنجس به بول در آب قلیل و جاری چه حکم دارد؟
- ۲- اگر نجاست به باطن اشیاء نفوذ کند چه باید انجام داد؟
- ۳- متنجس بغیر بول با یک واسطه به بول چه حکم دارد؟
- ۴- ظرف ساخته شده از گل نجس حکمش چیست؟
- ۵- نان پخته شده از خمیر نجس حکمش چیست؟

درس چهل و پنجم

آب دهان سگ و خوک

مسئله اول: ظرفی را که سگ از آن آب یا غذا خورده و لیسیده باشد، باید با خاک پاک خاکمالی و سپس دو مرتبه با آب قلیل از باب فتوی و سه بار از باب احتیاط آب بکشد، اما با آب کر یا جاری یک بار کافی است.

مسئله دوم: ظرفی را که سگ فقط با زبانش از آن غذا خورده لکن نلیسیده از باب احتیاط خاکمالی و سپس آب بکشد.

مسئله سوم: اگر آب ظرفی را که سگ از آن آب خورده و لیسیده بر ظرف دیگر بریزد ظرف دوم حکم ظرف اول را دارد.

مسئله چهارم: ظرفی را که خوک از آن آب خورده و لیسیده یا موش صحرائی در آن مرده باشد با هفت بار آب کشیدن در قلیل یا جاری پاک می‌شود و خاکمالی نمی‌خواهد.

مسئله پنجم: ظرفی که دهان تنگ دارد و نمی‌شود خاکمالی کرد به نجاست خود باقی می‌ماند الا این که خاک مخلوط با آب را به داخل آن ریخته بشدت تکان دهد تا به همه نقاط برسد سپس بشوید.

تمرین درس چهل و پنجم

- ۱- ظرفی که سگ از آن آب و غذا خورده و لیسیده چگونه پاک می‌شود؟
- ۲- ظرفی که سگ از آن آب و غذا خورده و نلیسیده چگونه پاک می‌شود؟
- ۳- ظرف دوم در کجا حکم ظرف اول را دارد؟ بنویسید.
- ۴- ظرفی که خوک از آن آب و غذا خورده و لیسیده چگونه پاک می‌شود؟
- ۵- ظرف با دهانه تنگ را چگونه خاکمالی کند؟

درس چهل و ششم

چگونگی تطهیر (۱)

مسئله اول: اگر لباس به بول نوزادی که غذاخور نشده نجس شود ولو این که دو سالش تمام شده باشد با یک آب ریختن پاک می‌شود و "فشار" نمی‌خواهد.

مسئله دوم: ظرفی که به واسطه شراب نجس شده "سه" بار آب کشیدن لازم است حتی در کر و جاری اگر چه احوط "هفت" بار است.

مسئله سوم: ظرفی که با غیر شراب نجس شده با آب قلیل "سه" بار و با آب جاری و کر "یک" بار پاک می‌شود.

مسئله چهارم: اگر باران به فرش یا لباس نجس برسد و در اعماق آن نفوذ کند پاک شده "فشار" دادن نمی‌خواهد.

مسئله پنجم: در چند بار آب کشیدن "توالی" شرط نبوده می شود با فاصله‌هایی حتی یک روزه تعداد را تکمیل کرد.

تمرین درس چهل و ششم

- ۱- لباس نجس شده به بول نوزاد چه حکم دارد؟
- ۲- ظرف آلوده به شراب چگونه پاک می شود؟
- ۳- ظرف آلوده بغیر شراب چگونه پاک می شود؟
- ۴- فرش یا لباس نجس با باران چگونه پاک می شود؟
- ۵- در چند بار آب کشیدن توالی شرط است یا خیر؟

درس چهل و هفتم

چگونگی تطهیر (۲)

مسئله اول: اگر شیر نجس شود می شود پنیر ساخته در آب کر یا جاری بگذارد تا به تمام اعماقش نفوذ کند آنگاه پاک می شود.

مسئله دوم: مایعات رقیقه‌ای که سخت نمی شود قابل پاک شدن نیست آلا با از بین بردن خودشان.

مسئله سوم: ظروف بزرگی چون خمره مثلاً با ریختن آب قلیل در داخل آن و خالی کردن آب بشرط تعدد که ذکر شد پاک می شود و در صورتی که آب آن را توسط چیزی باید بیرون کند آن چیز را هم در هر نوبت آب بکشد.

مسئله چهارم: اگر مواد خوراکی مثل: گوشت، گندم، برنج و امثال آنها نجس شود طوری که نجاست به داخل نفوذ نکند با آب کشیدن ظاهرشان پاک

می‌شود، آلا باید مقداری در آب بگذارد که مطمئن شود آب به درون آنها نفوذ کرده باشد.

مسئله پنجم: چربی که در ظرف، دست و صورت یا سایر بدن مانع رسیدن آب به پوست نباشد ضرر ندارد و آلا آب کشیدن اشکال دارد.

تمرین درس چهل و هفتم

- ۱- شیر نجس را چگونه تطهیر کند؟ توضیح دهید.
- ۲- مایع رقیق که سخت نمی‌شود چگونه پاک خواهد شد؟
- ۳- ظروف بزرگ را چگونه آب بکشد؟ توضیح دهید.
- ۴- مواد خوراکی نجس شده را چگونه تطهیر کند؟
- ۵- چربی دست و ... چه حکم دارد؟ توضیح دهید.

درس چهل و هشتم

چگونگی تطهیر (۳)

مسئله اول: اگر پارچه را با چیزی متنجس رنگ کرده باشد با آب کشیدن در صورتی پاک می‌شود که غساله‌ی مضاف بیرون ندهد.

مسئله دوم: پارچه‌ای را که با صابون نجس شسته باشد با آب کشیدن پاک می‌شود هر چند کف صابون در آن دیده شود.

مسئله سوم: طلاجاتی را که مُشْرک ساخته است با آب کشیدن ظاهرش پاک می‌شود.

مسئله چهارم: اگر تنور نجس شده را با آب قلیل از بالا به پایین آب بکشد و غساله‌ی آن یا جذب شود و یا بیرون بکشد پاک می‌شود و احتیاطاً دوبار آب بکشد.

مسئله پنجم: زمینی که نجس شده با ریختن آب قلیل پاک می شود هر چند غساله اش جذب شود چه رسد از آب کشیدن.

تمرین درس چهل و هشتم

- ۱- پارچه رنگ شده با متنجس حکمش چیست؟
- ۲- پارچه شسته شده با صابون حکمش چیست؟
- ۳- طلاجات ساخته دست مشرک حکمش چیست؟
- ۴- تنور نجس را چگونه آب بکشد؟ توضیح دهید.
- ۵- زمین نجس را چگونه آب بکشد؟ توضیح دهید.

درس چهل و نهم

احکام محتضر

مسئله اول: به احتیاط واجب محتضر را به پشت رو به قبله بخواباند و در این کار از ولّی او اجازه بگیرد.

مسئله دوم: مستحّب است شهادتین، عقاید حقه و اقرار به ائمه^(ع) را بر او تلقین نموده چنانچه جان دادنش سخت شود وی را بر جا نمازش بکشاند.

مسئله سوم: مستحّب است جنب و حائض پهلوی محتضر نباشند و بعد از جان دادن چشمان، لبها و چانه او را ببندند تا بد منظر نشود و دست و پایش را دراز کرده پارچه‌ای رویش ببندازند.

مسئله چهارم: اگر شب بمیرد چراغ روشن کند و تنه‌ایش نگذارند و خوب است این کار با قرآن خواندن بوده مؤمنین را در تشیع خبر کنند.

مسئله پنجم: مستحّب است در آستانه مرگ آب بکامش بچکانند و دگمه-
های لباسش را باز نموده رو اندازش را سبک نمایند و صافات و عدیله را کنارش
بخوانند.

تمرین درس چهل و نهم

- ۱- با محتضر چگونه برخورد شود؟
- ۲- چه چیز در مسئله دوم مستحّب است؟
- ۳- چه چیز در مسئله سوم مستحّب است؟
- ۴- چه چیز در مسئله چهارم مستحّب است؟
- ۵- چه چیز در مسئله پنجم مستحّب است؟

میّت انسان

مسئله اوّل: میّت انسان نجس است و لازم است قبل از اغسال ثلاثه نجاست را از بدن میّت برطرف کند.

مسئله دوّم: میّت انسان را بعد از برطرف کردن نجاست باید با آب "سدر" سپس با آب "کافور" و پس از آن با آب "خالص" غسل دهد.

مسئله سوّم: لازم است آب سدر، کافور مکان و فضا، مباح، طاهر و مأخوذ بالحیاء نباشد و الاّ غسل باطل است.

مسئله چهارم: اگر بعد از غسل از میّت حدث اصغر یا اکبر خارج شود اعاده غسل لازم نیست هر چند وارد قبر هم نکرده باشد.

مسئله پنجم: اگر میّت به نجاست خارجیّه در اثناء یا بعد از غسل نجس شود تطهیر شود حتی اگر در قبر گذاشته باشد لکن بعد از دفن لازم نیست.

تمرین درس پنجاهم

- ۱- میّت انسان پاک است یا نجس؟ توضیح دهید.
- ۲- میّت انسان را چند غسل دهد. توضیح دهید.
- ۳- شروط آب سدر، کافور، مکان و فضاء را بیان کنید.
- ۴- حکم حدث اصغر و اکبر را بعد از غسل بیان کنید.
- ۵- حکم نجاست خارجیّه را در اثنا یا بعد از غسل بیان کنید.

درس پنجاه و یکم

شوینده میّت انسان

مسئله اول: شوینده (غسل دهنده) میّت انسان بایستی: بالغ، عاقل، مسلمان و مماثل باشد آلا در زوج و زوجه که مماثلت شرط نیست.

مسئله دوم: اگر مماثل یافت نشود حتی کافر یا مخالف، غسل ساقط است لکن به احوط و جوبی از زیر لباس غسل دهد.

مسئله سوم: دو کس غسل داده نمی‌شود: یکی شهیدی که در صحنه جنگ به اذن معصوم^(ع) یا نایب وی جان داده باشد، دیگری محکوم به اعدام در باب قصاص که پیشاپیش غسل می‌کند.

مسئله چهارم: کسی که در حال حیض یا جنابت بمیرد، اغسال ثلاثه کفایت می‌کند.

مسئله پنجم: کسی که در حال احرام بمیرد در غسل دوّم کافور استعمال نمی‌شود الا در مرگ بعد از سعی صفا و مروه.

تمرین درس پنجاه و یکم

- ۱- شرایط غسل دهنده را بیان کنید.
- ۲- اگر غسل دهنده مماثل نباشد حکم چیست؟
- ۳- دو کسی که غسل داده نمی‌شود را ذکر کنید.
- ۴- کسی که در حال حیض و جنابت مرده حکم چیست؟
- ۵- کسی که در حال احرام مرده حکم چیست؟

درس پنجاه و دوم

حنوط میّت انسان

مسئله اوّل: بعد از شستن میّت انسان واجب است با قدری کافور مواضع هفت گانه سجده را حنوط نماید.

مسئله دوّم: مستحبّ است کافور را بر سینه میّت که در سجده شکر بر زمین قرار می‌گیرد، مفاصل، پشت دستها، کف پاها و نوک بینی که محل ارغام است نیز بمالد.

مسئله سوّم: مستحبّ است مقداری کافور از هفت مثقال صیرفی کمتر نباشد.

مسئله چهارم: گذاشتن کافور بر چشم، گوش، بینی، و صورت میّت جداً کراهت دارد.

مسئله پنجم: مستحّب است بعد از کافور حنوط با تربت را فراموش نکند لکن اکتفا کند به پیشانی، کفّین و سینه امّا در اسافل بدن موجب بی‌احترامی به تربت است.

تمرین درس پنجاه و دوّم

- ۱- وجوب حنوط با کافور در چند موضع میّت است؟
- ۲- مالیدن کافور در چند موضع مستحّب است؟
- ۳- مقدار کافور از نظر وزن را بیان کنید.
- ۴- گذاشتن کافور بر چند موضع کراهت دارد؟
- ۵- حنوط با تربت در چند موضع مستحّب است؟

درس پنجاه و سوم

کفن میت انسان

مسئله اول: واجب است میت انسان را بعد از غسل و حنوط با سه پارچه (لُنگ، پیراهن و سرتاسری) کفن نماید و مقداری هر کدام در کتب آداب آمده مراجعه شود.

مسئله دوم: اگر امر دایر شود بین یکی از سه قطعه، سرتاسری مقدم است و اگر امر دایر شود بین لُنگ و پیراهن، پیراهن مقدم است و اگر امر دایر شود بین پوشاندن عورتین بالکلیه و بین پوشاندن قُبُل و دُبُر، دومی مقدم است.

مسئله سوم: اگر امر کفن دایر شود بین مُردار و غصبی، مُردار مقدم است چنان که در صورت انحصار، کفن بر مردار جائز است.

مسئله چهارم: جنس کفن بایستی از پنبه یا کتان باشد یا مخلوطی که پنبه یا کتان در آن غالب یا اغلب باشد.

مسئله پنجم: کفن بایستی از جنس ابریشم و نجس نباشد الا در حال اضطرار.

تمرین درس پنجاه و سوم

- ۱- پارچه‌های کفن را نام ببرید و توضیح دهید.
- ۲- امر دورانها را مفصل بیان کنید و توضیح دهید.
- ۳- در دوران بین غصبی و مردار کدام مقدم است؟
- ۴- جنس کفن از چه باید باشد؟ بیان کنید.
- ۵- حکم کفن نجس و ابریشم را اختیاً بیان کنید.

درس پنجاه و چهارم

هزینه کفن میت

مسئله اول: هزینه "کفن" میت از اصل ترکه او قبل از دین و وصیت خارج می‌شود و هزینه "دفن" چون: پول زمین، حمل میت، آب غسل، سدر، کافور، حفر و مالیات دولتی نیز از ترکه خارج می‌شود.

مسئله دوم: هزینه‌های عرفی بغیر از کفن و دفن منوط به اجازه ورثه است بجز ورثه صغیر و سفیه از قبیل: فاتحه، شب هفت، اربعین، ختومات و امثال آنها.

مسئله سوم: کفن زن بعهده شوهر است در صورت یُسرت و توان مالی او حتی با قرض کردن لکن در صورت عُسرت و عدم توانایی بدوش بیت‌المال است.

مسئله چهارم: کفن واجب النفقہ بعهده خودش می‌باشد و اگر ندارد بعهده مؤمنین یا بیت‌المال است همچنان کسی که ترکه ندارد.

مسئله پنجم: هزینه دفن زن به دوش شوهر نیست لکن مستحب اکید

است.

تمرین درس پنجاه و چهارم

- ۱- هزینه کفن و دفن میت از کجا خارج می‌شود؟
- ۲- هزینه‌های عرفی بعهدہ چه کسانی است؟
- ۳- هزینه کفن زن بعهدہ چه کسی است؟
- ۴- هزینه کفن واجب النفقه بعهدہ کیست؟
- ۵- هزینه دفن زن بعهدہ کیست؟

درس پنجاه و پنجم

مستحبات کفن میت

مسئله اول: در مرد: عمامه، ران پیچ، پارچه‌ای که با آن دور شکم را می‌بندند و در زن: مقنعه، سینه‌بند و روانداز سرتاسری که نوعاً از برد یمانی ساخته و بافته بر زن و مرد مستحب است.

مسئله دوم: مستحب است کفن از مال حلال، قیمتی، سفید، ندوخته به ویژه با احرام حج یا عمره بر میت پوشانده شود.

مسئله سوم: مستحب است کفن رو به قبله پوشانده شود و اطراف آن شهادتین و عقائد حقّه در قطعه سرتاسری نوشته شود لکن از کمر به پایین پرهیز شود.

مسئله چهارم: نوشتن دعای جوشن کبیر و صغیر بر سرتاسری، ابیات سلمان فارسی در قسمت بالایی آن مستحب است.

مسئله پنجم: مستحّب است کفن خود را خود تهیه و مکرّر به آن نگاه نماید.

تمرین درس پنجاه و پنجم

- ۱- در کفن مرد و زن چه چیز مستحّب است؟
- ۲- مستحّب است جنس کفن از چه چیز باشد؟
- ۳- در مسئله سوم چه چیز مستحّب است؟ بیان کنید.
- ۴- چه دعاهایی مستحّب است بر کفن نوشته شود؟
- ۵- در مسئله پنجم چه چیز مستحّب است؟ بیان کنید.

مکروهات کفن میّت

مسئله اوّل: کفن میّت را سیاه رنگ یا مطلق رنگهای دیگر انتخاب کردن مکروه است.

مسئله دوّم: کفن میّت را با آهن بریدن، گذاشتن آستین و دکمه مکروه است.

مسئله سوّم: کفن میّت را از مخلوط با ابریشم انتخاب کردن و با رنگ سیاه روی آن نوشتن کراهت دارد.

مسئله چهارم: عمامه بدون حنک گذاشتن، کفن چرکین یا دوخته بودن و در خرید آن سخت گرفتن کراهت دارد.

مسئله پنجم: نخ کفن را با آب دهان تر کردن با غیر کافور خوشبو کردن و با طهارت نبودن کراهت دارد.

تمرین درس پنجاه و ششم

- ۱- در مسئله نخست چه چیز مستحب است؟
- ۲- در مسئله دوم چه چیز مستحب است؟
- ۳- در مسئله سوم چه چیز مستحب است؟
- ۴- در مسئله چهارم چه چیز مستحب است؟
- ۵- در مسئله پنجم چه چیز مستحب است؟

درس پنجاه و هفتم

هر دو جریده

مسئله اول: مستحب است همراه میت انسان دو چوب تر مسمی به "جریده تین" یکی در طرف راست چسبیده به بدن و دیگری در طرف چپ بین پیراهن و سرتاسری از قسمت ترقوه بسوی پایین بگذارد.

مسئله دوم: جنس جریده تین از چوب خرما باشد و اگر ممکن نبود از چوب سدر، انار، بید یا هر درخت تر دیگر تهیه شود.

مسئله سوم: آنچه بر حاشیه کفن نوشته می‌شد بر جریده تین می‌نویسد که بهتر است با آب تربت باشد.

مسئله چهارم: لازم است هر دو چوب را از آلودگی محافظت کرده با پارچه‌ای بپیچد و بر راست آن شهادتین و بر چپ آن اسامی ائمه^(ع) را بنویسد.

مسئله پنجم: اگر جریده تین فراموش شود یکی را روی قبر قسمت سر و دیگری را در قسمت پا بگذارد.

تمرین درس پنجاه و هفتم

- ۱- جریده تین چیست؟ توضیح دهید.
- ۲- جنس جریده تین از چه باید باشد؟
- ۳- بر حاشیه جریده تین چه نوشته شود؟
- ۴- چه چیز لازم است پیچیده یا نوشته شود؟
- ۵- اگر جریده تین فراموش شود چه باید کرد؟

نماز بر میّت

مسئله اول: واجب است بر میّت مسلمانی که شش سالش تمام شده باشد، مرد باشد یا زن نماز خوانده شود که در حقیقت دعاست.

مسئله دوم: پنج تکبیر در نماز واجب است که بعد از تکبیر اول شهادتین و بعد از دوّمی درود بر پیامبر و آل و بعد از سوّمی دعا برای مؤمنین و مؤمنات و بعد از چهارمی دعا برای خود میّت و با گفتن پنجمی فارغ می‌شوی.

مسئله سوّم: در نماز میّت طهارت شرط نیست و همچنان مباح بودن لباس و پوشش عورت نیز شرط نیست لکن مستحب است تمام اینها رعایت شود.

مسئله چهارم: نماز گزار باید از میّت دور نبوده مقابل آن باشد الا در جماعت که فاصله داشتن ضرر ندارد و تابوت فاصله حساب نمی‌شود.

مسئله پنجم: نماز بایستی بعد از کفن، غسل، حنوط و قبل از دفن باشد و عورت میت در وقت نماز پوشیده بوده نماز هم به اذن ولی باشد.

تمرین درس پنجاه و هشتم

- ۱- بر میت چند ساله مسلمان نماز واجب است؟
- ۲- در پنج تکبیر چه چیز گفته و خوانده می‌شود؟
- ۳- در نماز چه چیز شرط است؟ بیان کنید.
- ۴- در مسئله چهارم چه چیز شرط است؟ بیان کنید.
- ۵- نماز در چه زمانی و با اذن چه کسی خوانده می‌شود؟

درس پنجاه و نهم

صورت تفصیلی نماز

مسئله اول: بعد از تکبیر اول بگوید:

«اشهد ان لا اله الا الله وحده لا شريك له و انّ محمّداً عبده و رسوله»، ارسله بالهدى و دين الحق يظهره على الدين كله ولو كره الكافرون.

مسئله دوم: بعد از تکبیر دوم بگوید:

«اللّهُمَّ صلِّ على محمّدٍ و آل محمّدٍ و بارک علی محمّد و آل محمّد و ارحم محمّداً و آل محمّد کافضل ما صليت و بارکت و ترّحمت علی ابراهیم و آل ابراهیم انک حمیدٌ مجیدٌ».

مسئله سوم: بعد از تکبیر سوم بگوید:

«اللّهُمَّ اغفر للمؤمنين و المؤمنات» و المسلمين و المسلمات الأحياء منهم و الأموات تابع بيّننا و بينهم بالخيرات انک مُجيب الدّعاوات، انک علی کُلّ شی قدیر.

مسئله چهارم: بعد از تکبیر چهارم بگوید:

«اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِهَذَا الْمَيِّتِ»

اللَّهُمَّ إِنَّ هَذَا الْمَسْجِي قَدَامَنَا عَبْدُكَ وَابْنُ عَبْدِكَ وَابْنُ أُمَّتِكَ نَزَلَ بِكَ وَانْتَ خَيْرٌ مَنْزُولٍ بِهِ.

مسئله پنجم: تکبیر پنجم را گفته فارغ می‌شود، اما صورت واجب نماز جملات بین گیومه‌هاست.

تمرین درس پنجاه و نهم

- ۱- بعد از تکبیر اول چه بگوید؟ بیان کنید.
- ۲- بعد از تکبیر دوم چه بگوید؟ بیان کنید.
- ۳- بعد از تکبیر سوم چه بگوید؟ بیان کنید.
- ۴- بعد از تکبیر چهارم چه بگوید؟ بیان کنید.
- ۵- بعد از تکبیر پنجم چه بگوید؟ بیان کنید.

احکام نماز میّت

مسئله اول: اگر علم داشته که نماز میّت صحیح نبوده از سر بخواند چه از سر اجتهاد بوده یا از سر تقلید فرقی ندارد.

مسئله دوم: اگر شک داشته که نماز بر میّت خوانده شده یا خیر؟ دوباره بخواند تا شک برطرف شود.

مسئله سوم: اگر شک داشته که نماز خوانده شده صحیح بوده یا باطل اعتناء نکرده بنابر صحت بگذارد.

مسئله چهارم: اگر نماز میّتی فوت شده تا زمانی که بدن متلاشی نشده بالای قبرش بخواند.

مسئله پنجم: نماز میّت فرادی و به جماعت جائز است لکن در جماعت امام از مأوم چیز متحمل نمی‌شود.

تمرین درس شصتم

- ۱- اگر علم دارد که که نماز باطل بوده حکم چیست؟
- ۲- اگر شک دارد در اتیان نماز حکم چیست؟
- ۳- اگر شک دارد در قسمت آن حکم چیست؟
- ۴- نمازی که فوت شده حکمش چیست؟
- ۵- امام از مأموم چیزی بعهده دارد یا خیر؟

درس شصت و یکم

آداب نماز میّت

مسئله اوّل: مستحّب است نماز میّت با طهارت انجام شود مائیه باشد یا ترابیه فرقی ندارد.

مسئله دوّم: مستحّب است نماز میّت با جماعت خوانده شود و جای آن بلندتر باشد.

مسئله سوّم: مستحّب است در تکبیرها دستها را بلند کند و با کف دست قبله را استقبال نماید.

مسئله چهارم: مستحّب است امام جماعت اذکار را بلند بخواند تا همه بشنوند.

مسئله پنجم: مستحّب است نماز در جایی خوانده شود که اکثریت آنجا اجتماع می کنند.

تمرین درس شصت و یکم

- ۱- در مسئله نخست چه چیز مستحب است؟
- ۲- در مسئله دوّم چه چیز مستحب است؟
- ۳- در مسئله سوّم چه چیز مستحب است؟
- ۴- در مسئله چهارم چه چیز مستحب است؟
- ۵- در مسئله پنجم چه چیز مستحب است؟

درس شصت و دوم

احکام متفرقه نماز میّت

مسئله اوّل: دعاهای خارج از گیومه‌ها واجب نیست، بناءً می‌توان دعاهای دیگری خواند.

مسئله دوّم: ترتیب خاص در نماز میّت واجب نیست، بناءً می‌شود دعاهای را جابجا کرد، لکن بهتر کیفیتی است که بیان شد.

مسئله سوّم: جملات بین گیومه‌ها را نیز می‌شود جابجا کرد، یعنی: شهادتین را بعد از تکبیر دوّم یا صلوات را بعد از اوّل یا غفران را بجای صلوات بجا آورد لکن ترتیبی که بیان شد بهتر است رعایت شود.

مسئله چهارم: میّتی که عالم عزتمند است می‌شود چند بار بر جنازه‌اش نماز خواند.

مسئله پنجم: نماز غیر بالغ صحیح است لکن از دوش بالغین ساقط نمی-

شود.

تمرین درس شصت و دوم

- ۱- دعاهای بین گیومه واجب است یا خیر؟
- ۲- ترتیب خاص واجب است یا خیر؟
- ۳- جابجایی جملات بین گیومه‌ها جائز است یا خیر؟
- ۴- بر کدام میّت می‌شود چند بار نماز خواند؟
- ۵- با خواندن غیر بالغ تکلیف بالغ چیست؟

درس شصت و سوم

دفن میت

مسئله اول: دفن میت مسلمان واجب کفایی است که هرگاه یک یا چند تن انجام دهد از دیگران ساقط می شود و آلا بگردن همه می ماند.

مسئله دوم: دفن پنهان ساختن میت را در خاک است طوری که بوی او مردم را اذیت نکند و درندگان نتوانند بیرون آورند.

مسئله سوم: میت مسلمان را در قبر به پهلو راستش بخواباند تا رو به قبله دفن شود و هرگاه جهت قبله به گمان هم پیدا نشود استقبال ساقط است.

مسئله چهارم: چند میت را در یک قبر دفن نکنند آلا از باب اضطرار که جز آن ممکن نباشد.

مسئله پنجم: اگر میت در کشتی باشد و ساحل پیدا نباشد یا قوانین کشتی‌رانی اجازه نگهداری و انتقال را ندهد میت را داخل خمره‌ای نموده به دریا بیندازند و اگر خمره یافت نشود وزنه‌ای به پای میت بسته به دریا بیندازند.

تمرین درس شصت و سوم

- ۱- دفن میت مسلمان کفایی است یعنی چه؟
- ۲- دفن را تعریف کرده هدف آن را بنویسید.
- ۳- میت مسلمان را چگونه دفن کنند؟
- ۴- آیا چند میت در یک قبر جواز دارد؟
- ۵- حکم میت داخل کشتی چیست؟

درس شصت و چهارم

جواز نبش

مسئله اول: اگر فتنه اجتماعی با دیدن جسد رفع می‌شود یا حقی در محاکم به حق‌دار می‌شود نبش قبر جائز است.

مسئله دوم: اگر مالی معتنابه با میت دفن شده که برای مالکش قابل تحمل نیست نبش جائز است.

مسئله سوم: اگر میت را بدون غسل، کفن و حنوط یا در زمین غصبی دفن کرده باشند، نبش جائز است.

مسئله چهارم: اگر در نبش رجحانی باشد، مانند: انتقال جسد به مشاهد شرفه یا خلاف وصیت دفن شده باشد، نبش جائز است.

مسئله پنجم: اگر میت در جایی دفن شده که توهین است، مانند: چاه فاضلاب، محل ریختن آشغال یا در مسیر آبرفتها نبش جائز است و در غیر این موارد حرام و ممنوع است.

تمرین درس شصت و چهارم

- ۱- مورد اوّل جواز نبش را بیان کنید.
- ۲- مورد دوّم جواز نبش را بیان کنید.
- ۳- مورد سوّم جواز نبش را بیان کنید.
- ۴- مورد چهارم جواز نبش را بیان کنید.
- ۵- مورد پنجم جواز نبش را بیان کنید.

درس شصت و پنجم

احکام دفن

مسئله اول: اگر مادر با فرزندش یکجا بمیرد، مادر را رو به قبله دفن کرده پشت سرش آینه قراد دهد تا صورت فرزندش هم به سمت قبله شود.

مسئله دوم: اگر مادر بچه کافر و بچه از پدر مسلمان باشد، مادر را پشت به قبله دفن کنند تا صورت بچه طرف قبله شود.

مسئله سوم: بچه‌ی کمتر از چهار ماه را در پارچه‌ای پیچیده دفن کنند، اما بچه‌ای که چهار ماه را کامل کرده و روح در آن دمیده بغیر از نماز همه چیز می‌خواهد.

مسئله چهارم: اگر جزء بدن میت که سینه در آن قرار دارد و یا عضوی که استخوان دارد، تمام احکام میت را دارا بوده لکن جزئی که استخوان ندارد در پارچه‌ای پیچیده دفن شود.

مسئله پنجم: عضوی که از بدن انسان زنده جدا می‌شود، مانند: قطع پا یا دست چنانچه با استخوان باشد احکام میت مسلمان را دارد و آلا خیر.

تمرین درس شصت و پنجم

- ۱- مادر و فرزند که با هم می‌میرند، چگونه دفن می‌شوند؟
- ۲- مادری که بچه از شوهر مسلمان در شکم دارد حکمش چیست؟
- ۳- بچه‌ی سقط شده کمتر از چهار ماه حکمش چیست؟
- ۴- بچه‌ی سقط شده بیشتر از چهار ماه حکمش چیست؟
- ۵- عضو بدن میت مسلمان حکمش چیست؟

درس شصت و نهم

سایر احکام دفن

مسئله اول: میت مسلمان را نباید در قبرستان کفار و میت کفار را نباید در قبرستان مسلمان دفن کرد.

مسئله دوم: دفن میت جدید در قبری که صاحبش پوسیده و خاکستر شده جائز است مگر در جایی که کسی آن مکان را برای او وقف کرده باشد.

مسئله سوم: قبر را چهار گوش قرار داده تسنیم (پشت ماهی) نکند و ارتفاع آن را بیشتر از چهار انگشت باز قرار ندهد و بر آن بارگاه نسازد، آلا بزرگان دین، شهدا و صلحایی که عمری برای دین وقف بوده‌اند.

مسئله چهارم: قبر را قبله قرار ندهد و بجز مشخصات، آیات قرآن را که موجب وهن دین و مذهب است بران ننویسد.

مسئله پنجم: قبور انبیاء، اوصیاء، شهداء و علمای عامل را می‌شود بوسید و بر آن بنا ساخته کنارش قرآن خواند و خدا را عبادت کرد.

تمرین درس شصت و ششم

- ۱- دفن مسلمان در قبرستان کفار و بالعکش حکمش چیست؟
- ۲- دفن میت جدید را در قبر کهنه حکمش چیست؟
- ۳- محتوای مسئله سوم را توضیح دهید.
- ۴- قبله قرار دادن قبر و نوشتن آیات بر آن حکمش چیست؟
- ۵- قبور چه کسانی را می‌توان بوسید و در کنارش خدا را عبادت کرد؟

تشییع میّت

مسئله اوّل: تشییع میّت مسلمان از حقوقش بحساب آمده ثواب زیاد دارد که آدابش را در کتاب آداب دنیبال کنید.

مسئله دوّم: در تشییع جنازه مسلمان طمأنینه، خشوع، دنیبال جنازه بوده، دعا و پیاده راه رفتن از شیونات است و مستحبّ.

مسئله سوّم: در تشییع جنازه مسلمان خندیدن، لهو و لعب، تند راه رفتن، سواره تشییع کردن خلاف شیونات بوده مکروه است.

مسئله چهارم: در طول تشییع تفکر نمودن، استغفار برای خود و میّت و خود را بجای میّت فرض کردن از آداب بوده تأکید شده است.

مسئله پنجم: در تشییع جنازه لطمه زدن، صورت خراشیدن، بی تابی کردن، شکایت از خداوند، کفر گفتن موجب سوء ظن به خدا و... ممنوع بوده برعکس صبور و راضی بودن ممدوح و مأجور است.

تمرین درس شصت و هفتم

- ۱- تشییع جنازه مسلمان چه حکم دارد؟
- ۲- در تشییع جنازه چه چیز مستحب است؟
- ۳- در تشییع جنازه چه چیز مکروه است؟
- ۴- در تشییع جنازه چه چیز تأکید شده است؟
- ۵- در تشییع جنازه چه چیز ممنوع یا مأجور است؟

مسائل متفرقه میّت (۱)

مسئله اول: بایسته است در شب اول دفن میّت دو رکعت "نماز وحشت" بر او بخوانند که در رکعت اول بعد از حمد آیه الکرسی و در رکعت دوم بعد از حمد ده مرتبه سوره قدر بخواند و ثواب آن را به روح میّت هدیه کند.

مسئله دوم: زمان نماز وحشت بهتر است بعد از نماز مغرب و قبل از عشاء باشد هر چند در هر موقع شب اول جائز است و هرگاه به شهر یا کشور دیگری انتقال دهد نماز را هم تأخیر بیندازد.

مسئله سوم: مستحب است سه وعده به صاحبان عزا غذا بدهند و در حضور آنها غذا خوردن یا از غذای آنها خوردن مکروه است چه رسد از اینکه غذایی بر آنها تحمیل کند که ناجائز است.

مسئله چهارم: اگر میت مرد است ولی او طبقات ارث اوست و اگر زن است اول شوهرش و اگر او نباشد طبقات ارث اوست لکن وارثین مرد بر وارثین زن مقدم است.

مسئله پنجم: اگر سدر، کافور یا یکی از این دو پیدا نشود و یا ممنوع التصرف باشند با آب خالص غسل داده تیمم نیز بدهد.

تمرین درس شصت و هشتم

- ۱- نماز وحشت کی و چگونه است؟
- ۲- تأخیر نماز وحشت چه زمانی جائز است؟
- ۳- غذا دادن و غذا خوردن از عزاداران چگونه است؟
- ۴- ولی میت زن و مرد را مشخص کنید.
- ۵- اگر سدر یا کافور یافت نشود یا ممنوع باشد حکم چیست؟

درس شصت و نهم

مسائل متفرقه میّت (۲)

مسئله اول: مستحّب است میّت را در نزدیک قبر سه بار توقّف دهد تا وحشتش فروکش کند و اگر مرد است از طرف سر و اگر زن است از طرف پهلو وارد قبر کند.

مسئله دوم: مستحّب است لنگ از ناف تا زانو، پیراهن از شانه تا ساق و سرتاسری درازتر از قد میّت باشد طوری که دو سر آن بسته شود و پهنای آن بقدری باشد که روی هم بتواند قرار بگیرد.

مسئله سوم: صورت تلقین میّت و همچنان سایر آداب ریز تشییع، تلقین، تدفین و ترحیم را از کتب مفصل بدست آرید.

مسئله چهارم: در نماز و تلقین اگر بجای ضمائر مذکر مؤنث و بجای مؤنث مذکر خوانده شود مانع ندارد و باطل نیست، زیرا؛ میّت مذکر به اعتبار جنازه بودن مؤنث گفته می‌شود.

مسئله پنجم: مستحّب است صاحبان عزا خاک قبر را با "پشت دست" (ظهور الّاكف) و سایر مشایعین با "کف دست" جابجا کنند و سایر آداب را از کتب مفصل بدست آورید.

تمرین درس شصت و نهم

- ۱- در مسئله نخست چه چیز مستحّب است؟
- ۲- در مسئله دوّم چه چیز مستحّب است؟
- ۳- صورت تلقین و آداب ریز دیگر را از کجا تحصیل کند؟
- ۴- تذکیر و تأنیث در تلقین و نماز حکمش چیست؟
- ۵- در مسئله پنجم چه چیز مستحّب است؟

آثار چاپ شده:

- ۱- تفکر و تعقل پاسخگوی پندار خرافات.
- ۲- المختصر-تلخیص اصول المظفر(ره) (چاپ دوّم)
- ۳- افغانستان در آزمون زمان.
- ۴- در کلاس عقاید (چاپ سوّم)
- ۵- نیمرخی از حادثه عاشورا (چاپ دوّم)
- ۶- دروس فی علم الرجال (چاپ دوّم)
- ۷- دروس فی علم الدرايه (چاپ دوّم)
- ۸- مهدی خویشاوند جهان (چاپ پنجم)
- ۹- جایگاه اهل البیت(ع) در سوره هل اتی (چاپ دوّم)
- ۱۰- جایگاه اهل البیت(ع) در آیهی مباحله.
- ۱۱- شیخ الاثمه (نگاهی گذرا به زندگی امام جعفر الصادق(ع)). (چاپ دوّم)
- ۱۲- جایگاه اهل البیت(ع) در آیهی انفاق (چاپ دوّم)
- ۱۳- جایگاه اهل البیت(ع) در آیهی نور (چاپ دوّم)
- ۱۴- شب سرنوشت (تفسیر سوره مبارکه قدر) (چاپ دوّم)
- ۱۵- رفع اتهام (مباحث کاربردی و راهبردی) (چاپ دوّم)
- ۱۶- رساله آموزشی احکام (مسائل نماز).
- ۱۷- رساله آموزشی احکام (مسائل وصیت).

- ۱۸- رساله آموزشی احکام (مسائل خرید و فروش).
- ۱۹- رساله آموزشی احکام (مسائل مضاربه و شرکتها).
- ۲۰- رساله آموزشی احکام (مسائل بانوان).
- ۲۱- رساله آموزشی احکام (مسائل حقوق).
- ۲۲- رساله آموزشی احکام (مسائل خمس).
- ۲۳- رساله آموزشی احکام (مسائل هبه و تملیک).
- ۲۴- رساله آموزشی احکام (مسائل جمعه و جماعت).
- ۲۵- رساله آموزشی احکام (مسائل زکات).
- ۲۶- رساله آموزشی احکام (مسائل طهارت).
- ۲۷- رساله آموزشی احکام (مسائل حج).
- ۲۸- رساله آموزشی احکام (مسائل تقلید).
- ۲۹- عطای الهی (تفسیر سوره مبارکه کوثر).
- ۳۰- انسان در مسیر خسران (تفسیر سوره مبارکه عصر).
- ۳۱- خداوند یکتا (تفسیر سوره مبارکه توحید).
- ۳۲- شهید مزاری(ره)-سلسله سخنرانیهای معظم له در سالیادهای آن شهید و یارانش.